

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >
Halvben na. noz nordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
A pácza u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, június 12.

A „Nagyvárad Takarékpénztár” jubileuma.

Félszázaddal ezelőtt, mikor a legnagyobb magyar által hangoztatott s a nemzet anyagi haladásának előmozdítását célzó eszmék már termékeny talajra találtak, itt a mi városunkban egy intézet alakult, melynek célja volt egyfelől a szegényebb osztály, árvák, özvegyek és magukkal tetteleseknek módot nyújtani, hogy megtakarított filléreiket attól nyerendő kamattal mellett biztos helyre tehesék, másfelől a naponta mindinkább öregbedett uzsorászkodást az által, hogy a megszorultak kedvezőbb feltételek mellett kaphatnak kölcsönt, mintegy száműzni.

Ez az áldásos célra alakult intézet, Nagyváradnak minden tekintetben első pénztárával ma tartja félszázados jubileumát.

Ez az intézet a lefolyt félszázad alatt bámulatos módon fejlődött, erősödött. A 15,000 pengőforintnyi alaptőke ez idő alatt 664 millió forintnyi forgalmat csinált, az eredetileg 50 pengőforint vett részvény ma évenként 120 frtot jövedelmez és csaknem harmadfelezer frtot ér.

Igaz, hogy ez idő alatt az intézetnek célja és hatásköre is jelentékenyen módosult. A jótékonyág gyakorlását, mit alapszabályai elő írnak, dicséretes módon megtartotta ugyan, a mai jubileumot is fényes alapítványokkal teszi emlékeztetéssé, de a szegényebb osztály, az árvák és

özvegyek segítése ma már mellékes lett és helyébe — a részvényesek jogos érdekeinek kielégítése mellett — az ipar és kereskedelem előmozdítása, felvirágoztatása lépett.

Kétségkívül szép és nemes cél ez is. Magyarország földművelő állam, nem is szabad engedni, hogy ezt a jellegét elveszítse, de ennek dacára mindent el kell követni az ipar és kereskedelem felvirágoztatására. Ez képezi a nemzetnek egyik kincses bányáját, jelen és jövő boldogulásának egyik alapját.

Ennek a nemes célnak a szolgálatában mindenkor nemes eszközökkel buzgólkodott e lefolyt hosszú idő alatt a jubiléus pénztárat. Becsületesség és tisztesség volt a jelszava, melyhez mindenkor hű maradt s a közönség bizalma lett a jutalma.

Másik kiváló tulajdonsága ennek az öreg intézetnek, hogy alapítói szándékához hiven mindig készségesen hozott áldozatot a hazai és emberbaráti szeretet oltárára, Hazafias, emberbaráti, kulturális és vallásos célokra tett adományai és alapítványai meghaladják a százezer frtot.

Ezért is, meg azért is, mert Nagyvárad újabb haladásában jelentékeny része van ennek a félszázados intézetnek méltó hogy a mai jubileum ne csak az intézetnek legyen ünnepe, hanem ünnepe legyen a város egész társadalmának.

A félszázados évfordulót méltó örömmel fényes és büszkeséggel ünneplő pénztáratnak azt kívánjuk, ez ünnepen hogy a jövő legyen hasonló a múltéhoz.

A múlt hagyományai által kijelölt irányelvek vezérlete mellett haladjanak utjukon tovább sikerrel és eredménnyel.

* * *

A „nagyvárad takarékpénztár” rövid története.

1847. év elején Csánády István nagyvárad polgár penditette meg legelőször egy takarékpénztár létesítésének szükségességét Váradon. Több polgárral megbeszélvén a dolgot, eszméje élénk visszhangra talált s néhány hónap múlva 1847. február 28-án megalakult a „Nagyvárad Takarékpénztár” 30.000 frt alaptőkével melyet 300 db 100 frtról szóló részvény aláírása által 127 részvényes hozott össze a biharmegyei Nemzeti Casino akkori helyiségében.

Legelső elnöke volt az intézetnek Sztaroviczky Károly, kinek fiáról egy utca is van elnevezve Nagyváradon.

A fiatal intézet a zöldfa-utcáiban volt Kovács Frigyes-féle házban kezdte meg működését 1847. május 4-én, hol két szobából álló helyisége volt, melyre éjjelenként katonai őrség vigyázott fel.

Az első kölcsönt május 3-án vette fel egy Farkas Lajos nevű egyén, az első betevő pedig a koldusápoló intézet volt, mely 12 forintot tett be.

Az ifjú takarékpénztár iránt rövid idő alatt igen nagy bizalom nyilvánult, melynek nagy része volt abban, hogy élén olyan férfiak állottak, kik közbecsülésnek örvendtek s kik igen sokat fáradtak az intézetért. Ezek sorában különösen Hoványi Lajos említendő.

Az 1848—49-iki eseményekkel lapunk társaróvatában foglalkozunk bővebben.

A „TISZÁNTÚL” TARCZAJA.

A „Nagyvárad Takarékpénztár” 1848—49-ben.*)

Irta: Dr. Bozóky Alajos.

Túl lévén a kezdet nehézségein, dagadó vírtárlakkal evezett az intézet hajója egy a legjobb reményekkel teljes jövő elé a nélkül, hogy csak legtávolabbról is sejtették volna, milyen súlyos megpróbáltatások várnak rá már a közelebbi jövőben, 1848 február 28-án tartotta a takarékpénztár első évi rendes közgyűlését mely csupán egy csonka évről számolt be, a mennyiben az intézet 1847 Május 1-én nyílt meg. Az első év szép eredménnyel záródott, mivel a betétek 87.360 frt 02 krt. tettek, az évi osztalék pedig részvényenként 2 frt 50 krt. Rendkívül nagy eredmény volt ez abban az időben.

Az 1848. évi üzletkimutatás tanúsága szerint a takarékpénztár az egész éven át működött, de március, április, július, augusztus, október, és november hónapokban a visszafizetések jelentékenyen felülmúlták a betéteket, az év végére mégis 2220 forint 37 krral múltak fölül az újabb betétek a visszafizetéseket; az utolsó négy hónap alatt egyetlen kölcsön sem utalványoztatott.

* Részlet a Dr. Bozóky Alajos: „A Nagyvárad Takarékpénztár 50 éves története” című ma megjelent jubilearis művéből.

Még sem mondhatni, hogy a politikai események érintetlenül hagyták volna a takarékpénztárt.

Az április 5-én tartott választmányi ülésben előterjeszté az elnök, hogy tekintettel arra, miszerint a mostani országgyűlés intézkedései következtében a földesuri viszonyok gyökeresen megváltoztak, nem ártana az eddig kiadott kölcsönök alapját megvizsgálni, mit a választmány el is fogadott. Augusztus 27-én pedig levél érkezik a községi takarékpénztártól, mely csatlakozásra hívja fel a nagyvárad takarékpénztárt az országgyűlés képviselőházához intézett abbeli kérvényéhez, hogy az 1848. IX-ik t.-cz. 5. §-ának azon rendelkezése, mely szerint urbéri veszteséggel terhelt nemesi javakra adott kölcsönök a törvény további rendelkezéséig fel nem mondhatók, mint a takarékpénztárakra káros és veszélyes, eltöröltessék.

Július 15-én a nemzetőrség tisztikara átiratban értesíti az elnököt, hogy a sorkatonaság elvonultával a nemzetőrök a takarékpénztár előtti őrállást átvették ugyan, de nem kívánnak többé örködni, mert az örökös állásukkal és hivatásukkal összeférhetetlennek tartják, gondoskodják tehát az elnökség más őrségről. Baróthy László könyvvezető erre ropant módon felháborodott s egy érdekes átiratban, melynek fogalmazványa most is meg van az intézeti levéltárban, kapacitálni próbálta a nemzetőri tisztikart, hangsúlyozván, hogy Magyarországon épen csak az itteni nemzetőrök éreznek magukat kisebbítve a takarékpénztár

„örködése” által? Kéri tehát a tisztikart, hogy legalább esti 8 órától reggeli 6 óráig lássa el örökkel az intézetet. De a nemzetőrség hajthatatlan maradt, a választmány tehát a városokat (t. i. Ujvárost és Várad-Olaszit) kérte fel az őrség kieszközlésére s ha ez sem vezetne célhoz, az elnököt hatalmazta fel, hogy az intézet tökéletes biztosításának módjairól intézkedjék.

Mint hogy idáig az intézet alapszabályai csak néhány iritt példányban voltak kéznél, a választmány annak dacára, hogy a felsőbb helyről jött megerősítés még le nem érkezett, mindazáltal abban a hiszemben, hogy a m. kir. Helytartó-Tanács az által, hogy a felterjesztett alapszabályokat vissza sem vetette, mintegy hallgatag megerősítette, az alapszabályokat a közgyűlés által elfogadott módosításokkal 1000 példányban kinyomatni rendelte.

Az 1848. év vége felé mind mozgalmasabbra fordult és ezt a takarékpénztárnak is meg kellett éreznie. Kovács Frigyes pénztárnok visszavette ugyan lemondását, de a lemondott alelnök Csánády István többé vissza nem tért, lemondott néhány választmányi tag is és december 1-én beadta lemondását Baróthy László könyvvezető is, a ki honvédszázadosná neveztetett ki. De azért a takarékpénztár nem szünetelt. A könyvvezető lemondása elfogadott, egyúttal Baróthy Pál indítványára a választmány Hoványi Lajos tagtársnak, ki Baróthy László volt könyvvezető húzamosabb idő alatti távollétében a könyvvezetőt vezette, köszönetet szavazott.

Az ötvenes évek elején a Kossuth bankok megégetése miatt, melyet a Szent-László-téren végeztek egy hirtelenben felállított kemenczében, a takarékpénztár léte nagy veszélyben forgott. Hasztalan folyamodott az igazgatóság a kormányhoz 12.000 frtnyi kölcsön iránt, az nem adott egy krt sem, sőt kárörvendve szemléltette az intézet vergődését, s a legképtelenebb rendeletekkel és parancsokkal zaklatta azt folyton.

Az intézet alaptőkéje ekkor a tartaléktőkével együtt sem tett többet ki 500 frtnál, úgy hogy még 3000 frttal pótolni kellett a betéteket is, hogy a kívánt visszafizetéseknek eleget lehessen tenni. A részvényesek nemeslelkűleg az egész évi tiszta nyereségről lemondtak csak-hogy megmenthessék az intézetet.

Nagy küzdelmek kiheverése után másik csapás érte az intézetet.

Az 1854. évi jul. 24-én tartott választmányi ülésében felolvasták Dél-Bihar megye cs. kir. főnökének felszólítását, hogy a nagyvárad takarékpénztár is járuljon megfelelő aláírással az állam által felveendő 350—500 millió frtos kölcsönhöz. Minthogy a kormány felszólítását egyszerűen félretenni nem lett volna észélyes dolog, a választmány a felszólítás teljes ingóralása és tulbuzgalommal való teljesítése között középuton haladva 5000 frtot, vagyis vagyonának egyharmadát ajánlotta föl, sajnálattal fejezvé ki, hogy zsenge állapotban s a szenvedett tetemes veszteség folytán többet nem nyújthat, de talán később az intézet forgalmának megnagyobbodásával a kiadandó államkötvényeket egyesektől megvásárolván, azok hitelének szilárdításához tehetsége szerint segédkezet nyújthat.

Midőn Palmaffy Ferdinánd cs. hízos a választmány ezen határozatáról értesült, személyesen kereste föl Györfly László elnököt s utalva a más takarékpénztárak példájára, kik e czélra egész alaptőkéjüket felajánlották (?), arra kérte őt, hasson oda, hogy a nagyvárad takarékpénztár is legalább 15.000 frttal vegyen részt a kölcsönben. Ezen rábeszélésnek meg is volt a kívánt eredménye, a mennyiben a jul. 29-én tartott választmányi ülésben a betevő felek pénzének biztosítására befizetett egész 15.000 pengő frtnyi alaptőkét felajánlotta a megrendelt állami kölcsönhöz.

A 60-as években jobb idők jöttek a takarékpénztárra, melynek üdvös hatása abban is nyilvánult, hogy az intézet a M. T. Akademia részére az elnyomás után hevesen kitörő magyar nemzeti buzgalom folytán, 2000 forint alapítványt tett.

1861-ben pedig a takarékpénztár megvette magának 50.000 frton a Gálbory örökösök Szent-László-téri házát, mely nagy renoválások és új építések után ma is helyisége az intézetnek. Ez az év azért is nevezetes az intézet történetében, mert ekkor már nem volt jelen kir. biztos.

A 60-as évek elején ismét fényesen dokumentálta az intézet az ő vezérő hazafias érületét s az 1865-ben megalakult »Biharmegyei gazdasági egyesület« czéljára 500 frt alapítványt tett.

A pénzüintézet ekkor már évről-évről jobban fejlődött s legszebb eredményt mutat fel. Jótékonycélokra tett alapítványai mindjobban szaporodtak, melyek közül különösen a honvédelmi agastyánok részére tett 2000 frtos érdemel megemlítés.

Legjobban bizonyítja a »Nagyvárad Takarékpénztár« humánus eljárását azonban az, hogy midőn az intézeti könyvvezető 1868-ban az intézetet betéti könyvek hamisítása által 39.000 frttal károsította meg, mégis a bűnös leányának egész 18 éves koráig évi 120 frt nevelési költséget szavazott meg.

1872. május 1-én ülte meg a takarékpénztár 25 éves jubileumát, melyet nagy csendben ünnepeltek meg s csupán azt konstatálták, hogy negyedszázad alatt az intézet összforgalma 62,331.808 frt 58 egykettő krt tett.

1876. márczius 5-ike forduló pontot jelez a takarékpénztár történetében, a mennyiben az e napon tartott gyűlésen az alapszabályokat is módosították, mely alapon az intézet egészen 1883-ig működött s ekkor új részvényeket is bocsátott ki a régi 100 frtos részvények becserélésére 750 frt értékben.

1883-ban ujjaalakult a takarékpénztár s ezen ujjaszervezés alapján áll azóta egész a mai napig. Ekkor választott meg 1883. május 6-án Sal Ferenc igazgatósági elnökké s Hoványi Géza vezértitkárrá, mely korszakalkotó esemény óta az intézet legnagyobb fejlődési foka kezdődött meg, mely egész máig meg nem

álva haladásában, napról-napra gyarapítja az intézet vagyonát, hírét és tekintélyét s napról-napra növelik azok a jótékony oltárára tett alapítványok összegét, melyek már ideáig 104,000 frtot tesznek.

A takarékpénztár nagyobb alkotásai közül, melynek alapítását aláírásaival lehetővé tette, legkiválóbbak a nagyvárad áruraktár és a szerencsétlen végett ért László-malom s végül a Kereskedelmi csarnok és a »Margittai Takarékpénztár.«

Temérdek azonban ezenkívül azon kisebb-nagyobb egyletek, stb. száma, melyek a takarékpénztár pártfogása s segítségével létre jöttek. Ugyszólván alig létezik a megyében és Nagyváradon közgazdasági vagy közczélú más intézet, melynek megalakulásában és segélyezésében a »Nagyvárad Takarékpénztár«-nak része nem lenne.

Végül még álljon itt azok neve, kik a jubiláns pénzüintézetnek félszázadon át igazgatóelnökei voltak. Ezek a következők:

1847—1850. S z t a r o v e c z k y Károly.
1850—1869. G y ö r f f y László.
1870. B a r ó t h y Pál.
1871—1883. R a c s e k János.
1883— máig S a l Ferenc.

Az osztalék legnagyobb fokát a mult évben érte el midőn részvényenként 120 frt volt, mi az eredeti 100 frtos részvényekhez viszonyítva 120% kamatozásának felel meg, a tulajdonképeni 50 frt pedig 240%-nak.

Legtöbbet köszönhet az intézet mai felvirágozását illetőleg az igazgatóságon kívül Hoványi Géza vezérigazgatónak, ki már több mint 2 évtized óta tisztviselője a takarékpénztárnak s ki ritka buzgalommal és körültekintéssel vezet a kiterjedt pénzüintézet terhes és nagy felelősséggel járó vezetését.

Egyébként az intézet egész története legjobb bizonyítéka annak, hogy mily eredmények érhetők el tisztességes és becsületos módon, a merész spekulációktól való tartózkodás mellett.

Ö s s z e g e z é s.

Ha az intézet fejlődésmentén végig tekintünk, lehetetlen föl nem ismernünk, hogy a nagyvárad takarékpénztár mindjárt kezdetben oly szilárd alapra lett építve, mely arra képesítette, hogy még a legkomolyabb válságokat is nemesak szerencsésen le tudta küzdeni, hanem

Minthogy a könyvvivői állás végleges betöltéséről is kellett gondoskodni, a választmány általános szavazattöbbséggel Riskó Sándor ügyvédet választotta meg könyvvezetőnek.

Bár a takarékpénztár a csupán írásban meglevő és soha ki nem nyomtatott 1849. évi forgalmi kimutatás tanúsága szerint egész éven át működött, a hazánk történetében oly nevezetes évek eseményei az intézet történetében is maradandó nyomokat hagytak hátra, melyek hogy a takarékpénztárt teljesen el nem seperték, az intézet élén állott lelkes és még a legválságosabb pilanatban sem csüggedő hazafiai férfias kitartásának tulajdonítható.

Magyarország egy haditáborrá lett. A függetlenségi harc idejében az akkori magyar kormány által kibocsátott pihipénz, mint általános forgalmi és fizetési eszköz, a betételek és kamatfizetések révén a takarékpénztárba is folyt, még pedig mglehetősen mennyiségben a nélkül, hogy bárkinek is még csek sejtelmé lett volna arról, mekkora veszteség érheti ez uton a takarékpénztárt, hiszen mindenki adta, vette a magyar pénzt, tehát a takarékpénztár sem tehetett ez alól kivételt. Midőn azonban az ég mindinkább heborult s a magyar sereg Világosnál a fegyvert lerkta, a szabadság ügye veszve volt; a temérdek véráldozat tetejébe még az anyagi tönknek is kellett jönnie. Már a jun. 15. tartott választmányi ülésben Földi János »a jelen zavaros idők miatt a

kölcsönök megszavazásához alapszabályilag megkivánt 11 tag jelenlétét 7-re leszállítani» javasolja, a választmány ez indítványt elfogadta július hónapban mindössze 820 frt kölcsönt adtak ki, a következő hónapokban egész az év végéig nem is akadt senki, a kinek kölcsönt megszavazhattak volna. Hozni csak hozták, de vinni már vonakodtak az emberek a Kossuthbankot, melyet a győztes hatalom ma-holnap érvénytelennek fog nyilvánítani, sőt melynek pusztá birtokáért azt, a kinél találják még üldözni, börtönbe vetni is fogják. Az orosz sereg egy dandárának bevonulásával egyidejűleg megjelent a császári biztos is »rendet csinálni« s első teendője volt az emberektől a Kossuth-bankjegyeket beszédni, hogy megsemitse. Aug. 1-től okt. 23-ig nem volt üzlet.

A takarékpénztárnak be kellett szolgáltatnia összes Kossuth-bankjegy készletét, számszerint 13,552 frt 15 krt megsemmisítés végett.* Mindjárt ezután a választmány elhatározta, hogy ifj. gróf Zichy Ferenczhez folyamodványt nyújt be az iránt, hogy vagy az érvénytelené vált Kossuth-bankjegyeket becserélni, vagy bizonyos összeget folyó pénzben előlegezni kegyeskedjék és hogy ezzel a folya-

* Ezt a tetemes összeget Aug. 23-án a főkönyvben mint első tételt ekkép könyvelték el »felsőbb rendelt folytán a sóhivatalnak átadott.« A takarékpénztártól és a másoktól elszedett Kossuth-bankokat Lápossy Ferencz a kispiacon rögtönzött kemenczében katonai asszisztencia mellett megégette.

modványával Györfly László elnöklete alatt Baróthy Pál, Hoványi Lajos és Salamon Endre választmányi tagokból álló küldöttség el is járt megbízatásában, de miként elnök a szept. 6. tartott választmányi ülésben kijelenté, bizonytalan ígéretnél egyebet nem kapott.

A takarékpénztár, azt nem nehéz elképzelni komoly válság előtt állott, jövője aggodalommal töltötte el az embereket, de azért élt egy napról a másikra, és segített magán, a hogy csak tudott. Nagy bajt okozott, hogy a közönség is sokat veszített a Kossuth bankok megsemmisítése által. Midőn Kovács Frigyes pénztárnok jelenté, hogy már több, mint 60 előleg lejárt, a választmány nem tehetett egyebet annál, mint hogy a lejárt előlegezések fölötti intézkedést a pénzzavarok megszüntése utáni időre halasztotta.

Szept. 6-án Riskó Sándor lemond a jegyzői és könyvvezetői állásról, lemondását elfogadják, titkos szavazással megválasztják, Földi Jánost jegyzővé és könyvvezetővé.

Szeptember 20-án meghalt Sztaroveczky Károly, a nagyvárad takarékpénztár első elnöke, ki noha még csak 54 éves volt, gyöngélgédő egészsége miatt már a február 26-án tartott közgyűlésen mondott le elnöki tisztéről. Az elhunyt nagy hirben állott orvos és emberbarát volt, kit nem csak itt Nagyváradon, hanem országszerte ismertek. Imre nevű fia, ki atyjának humános gondol-

mindannyiszor megiffodva és megerősödve került ki a küzdelemből, mert bizott önmagában és nem engedte soha az elcsüggedést felülkerekedni. Az intézet vezetői érezték, hogy az e vidéken lakó polgároknak szükségök van ilyen intézetre, melyet sem a földművelés, sem az ipar, sem a kereskedelem, de még az u. n. honorációrok osztálya sem nélkülözhet. Igaz, hogy miként másutt, úgy itt is eleintén azt hitték, hogy a takarékpénztárak csakis arra valók, hogy a szegényebb néposztályokat a takarékosagra szoktassák s ez által vagyonhoz juttassák, de az élet tapasztalatai csakhamar megtanították az intézet élén álló férfiakat, hogy a szegényebb néposztályok megtakarított filléreinek tisztességes gyümölcsötetése és gyarapítása nem képzelhető az ipar és kereskedelem egyidejű támogatása nélkül.

A nagyvárad takarékpénztárának nem csekély része van a város mai fejlődésének előmozdításában, mert nemcsak hogy évtizedek óta nagyban hozzájárult az építési kedv élesztéséhez és igen számos, a modern igényeknek megfelelő köz- és magánépületek létesítéséhez, hanem az itt napról-napra terjedő ipar- és kereskedelem fokozatos megerősödéséhez is, mert az ő pénze volt mindig a legolcsóbb, tehát a szolid vállalatok keresve-keresték az alkalmat, hogy vele üzleti összeköttetésbe léphessenek. Ezeknek az üzleti összeköttetéseknek folytonos szaporodása emelte viszont a takarékpénztár hitelét és a betevő közönség bizalmát, minnek következtében sok olyan tőke, mely máskülönben egyebütt keresett volna elhelyezést, szívesebben maradt itt helyben, hol a biztonság minden lehető garanciáját találta.

Igy történt, hogy az intézet rövid idő alatt a hazai elsőrangú pénzüzetek sorába emelkedett.

Bár az emelkedés a 60-as és 70-es években is elég tekintélyesnek tűnik fel, a tulajdonképeni nagy arányú föllendülés mégis csak az 1883. évi újjászervezés óta datálódik.

Ugyanis az összforgalom, mely 1852-ben érte el az egy millió forintot, 1858-ban a két millió, 1859-ben a három millió, 1860-ban a négy millió, 1861-ben az öt millió, 1865-ban a hat millió, 1866-ban a nyolcz millió, 1867-ben a tizenegy millió, 1868-ban a tizenhárom millió, 1870-ben a tizenöt millió, 1871-ben a tizenhat millió forintot meghaladta s azután 1872—1882 években 15 és 9 millió között váltakozott, 1883-ban egyszerre huszonöt millió forintra szökött fel s azóta egy ízben már a negyven milliót is meghaladta, 1895-ben pedig épen-séggel az ötven milliót megközelítette.

Még szembeötlőbb a haladás, ha az 1847—1882. időszakot a maga egészében vetjük össze az 1883—1896. időszak eredményével, a mennyiben az utolsó 14 évnek együttes ered-

ménye több mint másfélszer haladja meg az előbbi 35 évnek együttes eredményét, Ugyanis a nagyvárad takarékpénztáránál megfordult 664,541.068 frt 54 krból 1847—1882-re esett 262,066.461 frt 11 kr.,

ellenben csupán az 1883—1896. évekre 402.474.607 frt 43 kr., vagyis összesen 664,541.068 frt 54 kr.

S ha a részleteket nézzük, a melyből ez a nagyösszeredmény előállott, a haladás szintén félreismertetlen. Ugyanis a betétek a következő kimutatás szerint emelkedtek 10 évről 10 évre:

1847. évben volt 76.415 frt 74 kr., 1857. évben volt 211.564 frt, 1867. évben volt 2,239.164 frt 31 kr., 1877. évben volt 3,358.855 frt 08 kr., 1887. évben volt 3,413.849 frt 39 kr., 1896. évben volt 5,798.939 frt 48 kr.

1847—1896. a betétek és kamatok 66.006.577 frt 23 krt., a visszafizetések 60.224.423 frt 51 krt. lettek.

A jelzálogkölcsonök 1847—1896. alatt 8,229.057 frt 59 krt. lettek.

Az utolsó 14 év együttes eredménye itt is nagyobb, mint az előbbi 35 év együttes eredménye. Mig t. i. 1847—1882-ig 4,070.973 frt 27 krra mentek az összes kölcsonök, 1883—1896-ig 4,158.084 frt 32 krt. lettek.

Az előlegkölcsonök elég tekintélyes összeget képviselnek ugyan, a mennyiben 1847—1896. alatt összesen 5,223.412 frt 75 krt. utalványozott az intézet előlegképen, de újabb időben ezek is csökkenőben vannak, mert a forgalom egy sokkal kényelmesebb nemét a kölcsonöknek hozta létre, t. i. a folyó-számla hitelt.

A folyószámla, melyet a takarékpénztár csak az 1883. évi újjászervezéskor vett föl üzletkörébe, bámulatos gyorsasággal emelkedik. Az első évben még csak 48.603 frt 83 krra, az összes 14 év alatt pedig 10,254.350 frt 99 krra ment, tehát az 1847—1882. évek 4,980.500 frt 01 krryi előleg kölcsonöket több mint kétszeresen fölhaladja.

Legfürgőbb természetesen a váltóforgalom, mely 1847—1896-ig 133,495.964 forint 18 krajczárnyileszámolást és evvel szemben 132,011.902 frt 88 kr. visszafizetést tüntet fel. 1861-ig állandóan emelkedett, azután két éven át, bár nem jelentékenyen, csökkent, hogy 1864-től fogva 1871-ig ismét tetemesen emelkedjék, azután megint két éven át csökkent, 1874-ben újra emelkedik, de már 1875. évben ismét csökken 1883-ig, azután megint emelkedik 1889-ig, reá két éven át csökken, 1892—1894-ig ismét emelkedik, 1895. és 1896-ban újra csökken, azóta megint emelkedőben van.

Ezt a fényes eredményt a nagyvárad takarékpénztár csak az által volt képes elérni, hogy azelőtti szűkebb működési köréből kilépve

s a modern pénzgazdaság tapasztalatait saját hasznára fordítva merev alapszabályain tágitott s olyan üzletekkel is kezdett foglalkozni, melyeket annak előtte a takarékpénztárak üzletköréből kizárandóknak tartottak.

De azonfölül szervezetét is gyökeresen átalakította, ügymenetét gyorsabbá tette s mindenképen arra törekedett, hogy a közönség a modern pénzüzetek iránt támasztott legfokozottabb igényeit a lehetőség legszélsőbb határáig kielégíthesse. Minthogy végre bármely pénzüzet alapföltétele a nagyközönség bizalma, mely természetesen nem imponderábilis hypothézisek, hanem kézzel fogható tények után indul, az új igazgatóság a részvénytőke, valamint tartalékalapjainak emelése s az utóbbiak folytonos gyarapítása által igyekszik az intézet iránti közbizalmat megszilárdítani, mely törekvésében az évi közgyűlések is hathatósan támogatják.

A takarékpénztár alapítványai és adományai.

Az a szép pozíció melyet a takarékpénztár magának kivívott, erkölcsi köteleességeket ró reá, melyekről fennállásának első félszázada alatt nem is feledkezett meg soha.

Igazi noblesse obligenak tekintette a takarékpénztár, valahányszor anyagi segély kellett akár valamely hazafias vállalat megindítására, akár elemi csapások pusztításainak eltávolítására, akár a nyomor enyhítésére, akár az árvák könnyeinek felszárítására, akár a tudomány, művészet, kereskedelem, ipar föllendítésére; még ott is, hol látszólag semmiféle saját érdeke nem kívánta, hogy segítőt kezet nyújtson, nem habozott, nem távolgzott, hanem gyorsan határozott és cselekedett.

Félszázad alatt tett adományai a következők:

Hazafias-, nemzeti- és közművelődési célokra.

A m. tud. Akadmiának alapítványkép 2000 frt ugyancsak 27 évi kamatába 2700 frt, a m. tud. Akademia palotájára 600 frt, e palota leégett tetőzetének felépítésére 400 frt, Széchenyi István gróf szobrára 200 frt, Batthyány Lajos gróf szobrára 300 frt, Eötvös József báró szobrára 100 frt, Deák Ferencz szobrára 50 frt, Szacsavay Imre szobrára 100 frt, Rulikovszky Kázmér siremlékére 50 frt, Baross Gábor szobrára 50 kr, a budai népszínházra 50 frt, a pesti magyar népszínházra 100 frt, a Kisfaludy-Társaságnak alapítv. 100 frt, a n. muzeum részére megvett Markó-féle képekre 50 frt, a m. hírlapírók nyugdíjalapjára 200 frt, a nagyvárad sz. László szobora 50 frt, A nagyvárad városliget fejlesztésére 350 frt, a biharm. régészeti s történelmi Egyletnek 150 frt, ugyanennek nagyvárad muzeumára 450 frt, a nagyvárad szépirod. egyletnek 1260 frt, a nagyvárad tornaegyletnek 100 frt, a

adását örökölte, az országuton álló nagy házat, összes vagyonát és részvényeit a felállítandó gyermek kórházra hagyta, miért is a város hálaból az országutat Sztaroveczky utcának nevezte el. Így tehát a Sztaroveczky-név nemcsak a nagyvárad takarékpénztár, hanem Nagyvárad város történetének lapjain is megvan örökítve.

A december 20-án tartott választmányi ülésben az elnök mindenekelőtt konstátálta, miszerint a takarékpénztár a Kossut-bankó megsemmisítése által szenvedett veszteség következtében oda jutott, hogy nemcsak kölcsonöt előlegezést a megszorultaknak nem nyújthat hanem még a visszafizetést követelő betevők gyakori ostromlásaiuknak sem képesek kellően megfelelni. Minthogy pedig méltán attól tartani, hogy a mondott nagy összegnek a forgalomból kiesése az ezen az egész vidékre már is üdvösen hatott intézetnek gyors hanyatlását vonhatja maga után, annál fogva köteletségének tartja a választmány intézaedést tenni, hogy a megsemmisített összegre nézve kártérítés adassék.

Jó zsa Péter a bihari kerület főbiztosa azonban kereken kimondotta, hogy kártérítésről egyáltalában szó sem lehet és ne is legyen, ellenben ha kölcsonért folyamodnák a takarékpénztár, kérelmet ő maga is hatályos közbenjárásával gyámolítani fogja.

A választmány szem előtt tartva az intézet alakulásának célját, mely midőn egyfelől

a kereső szegényebb osztály, árvák, özvegyek és magukkal tehetetleneknek módot nyújt megtakarított filléreiket attól nyerendő kamattal biztos helyre tehetni, egy másfelől a naponta mindinkább öregbedett uszoráskodást az által, hogy a megszorultak kedvezőbb feltételek mellett kölcsonöt kaphatnak, mintegy száműzi: nem kételkedik, hogy midőn éppen e két-cél cél kivételével szakadatlanul foglalkozva juttatott e mostoha helyzetbe, kármentesítést kérő folyamodványára legfelsőbb helyütt is méltányoltatni fog, annyival inkább, mert a polgári társaságra ily üdvösen ható intézetnek lennállása magának a kormánynak is érdekében áll, de még azért is, mivel azon esetben az egész vidéken, mely a pénz hiányát nyomasztóbban soha sem érezte, szinte némi részben segítve lenne. Ha mindazonáltal bármilyen körülményeknél fogva a kívánt kárpótlást megadni ellenzik, az esetre ugyanazon folyamodványban a mondott öszlet erejéig 10-től 15 évekig terjedhető kamar nélküli kölcsonöt időközben és részletenkint is a mutatkozó forgalomhoz képest fizethesse vissza a kormánynak. Minthogy pedig csupán evvel a folyamodvánnyal, melynek sikere egyébiránt továbbra haladhat a forgalom pangásán még segíteni nincsen, viszont az intézet hitelét fentartani, magát a kitűzött célt elérni csak úgy lehet, ha a takarékpénztár a szükséges pénzzel rendelkezik, melyből nemcsak a visszafizetést követelő betevőket

azonnal kielégíteni, hanem a megszorultaknak is fennakadás nélkül hitelt nyújtani lehessen, annál fogva szükségesnek látja a választmány, hogy az elnök ur az alapszabályok 17. paragrafussa adta jogával élve rendkívüli közgyűlést hívjon össze oly célból, hogy a társaság a 12. § 1. pontja értelmében a részvénytőke még kint levő második felének befizetése módjairól tanácskozhassék, mibe az elnök is beleegyezvén, a rendkívüli közgyűlés 1850. évi jan. 6-ára d. u. 3 órára a városház nagyobbik tanácstermében leendő egybehívása elrendeltetett.

Ennyit mond az intézet története az emlékezetes 1848—49-iki évek eseményeiről. Kiegészítjük ezeket a következőkkel:

A részvénytőke második felének befizetésére nem került a sor. A Bach-kormánytól ugyan nem kaptak kárpótlást az elégetett Kossuth-bankóért, sem kamatmentes kölcsonöt nem kaptak, hanem e helyett kiróttak rájuk mindenféle adókat, zaklatták őket ezáltalán rendelkezéssel, sőt a 15,000 frtnyi alapitókét is elvették tőlük — kölcsonképpen; de a részvényesek önzetlensége, a tisztviselők becsületessége és a közönségnek folyton növekvő bizalma lassankint szép jövőt ígérő fejlődésnek és virágzásnak indították Nagy-Várad legelső pénzüzetét.

varad-velencei népkörnek 25 frt, a nagyvárad Szigligeti-Társaságnak 50 frt, a magyarországi vöröskereszt-egylet 100 frt, a magyarországi vöröskereszt-egylet nagyvárad fiókjának 20 frt, a kereskedelmi ifjak Baross-alapjára 50 frt, a Nagyváradon tartott országos dalárda ünnepély költségeire 50 frt a József fhrg 37. gy. ezred 150 éves jubileumára 30 frt, az újvárosi toronyóra 50 frt, a biharmegyei népnevelési egyletnek 100 frt, a biharmegyei tanító egyletnek 200 frt.

II. Egyházi és nevelési czélokra.

A bécsi fogadalmi templomra 100 frt, A debreczeni főiskola építésére 150 frt, A nagyvárad ref. templom tornyának építésére 400 frt. A varad-velencei r. kath. toronyóra 50 frt, Az eperjesi ág. kollegium építésére 100 frt, A Sz. József-finevelőnek 1370 frt, A nagyvárad községi iskolának 1500 frt, A nagyvárad ágost. hitv. iskolának 1110 frt, A nagyvárad helv. hitv. iskolának 200 frt, A nagyvárad helv. hitv. gymnasium részére 500 frt, A nagyvárad helv. hitv. egyháznak 90 frt, A felállítandó helv. hitv. leányiskolára 50 frt, A nagyvárad irgalmas nénék leányiskolájára 1080 frt, A nagyvárad Orsolyaszüzek leányiskolájára 1230 frt, A nagyvárad gör. kel. iskolának 980 frt, A nagyvárad orosz egyháznak és iskolának 895 frt, A nagyvárad izraelita iskolának 400 frt, A falusi szegény iskoláknak tanszerekre 200 frt, A nagyvárad ref. templom építésére 100 frt, A községi iskolába járó szegény gyermekek ruházatára 1430 frt, A római kath. népiskolába járó szegény gyermekek ruházatára 165 frt, A főreáliskolába járó szegény gyermekek ruházatára 85 frt, Az Orsolyaszüzek nőtanító-képezőjének 45 frt, A községi iskolai tanítók segélyegyletének 250 frt, A helybeli főgymnasium muzeumára 925 frt, A helybeli főgymnasium segélyegyletnek 155 frt, A helybeli jogászsegélyző egyletnek 1005 frt, A helybeli jogakademia önképző körének 215 frt.

A helybeli kereskedelmi iskolát pártoló egyletnek 200 frt, a női keresk. tanfolyamra 50 frt, az olasz Szent-Vincent intézetnek 250 frt, a budapesti tornagyűlésre 15 frt, összesen 15.295 frt.

Emberbaráti czélokra.

A biharmegyei nőegyletnek 1390 frt, a helybeli izr. nőegyletnek 1480 frt, a 3 bölesődének 2870 frt, a Gyermekbarát egyletnek 400 frt, a kinstári munkások árváinak menházára 200 frt, a váci siketnéma intézetnek 100 frt, a nagyvárad figyermek menedékháznak 200 frt, az árvaháznak 200 frt, a koldusápolónak 4897 frt, u. a. ház javítására 300 frt, ruhapénzre 200 frt, Csesztivó intézetnek 2165 frt, Dudek intézetnek 1050 forint, pesti szegény gyermekórházának 200 forint, a nagyvárad gyermek-órházra 400 forint, édesdi kórháznak 100 frt, a biharmegyei közkórháznak 1385 frt, u. a. vászonneműre 500 frt, a kereskedelmi kórodának 665, az irgalmasok kórházának 1585 frt, a népkönyhának 100 frt, az elaggott iparosoknak 250 frt, a megyei községi jegyzők nyugdíjalapjára 750 frt, a nagyvárad ügyvédi segélyalpnak 300 frt.

Városi tisztü nyugdíjalpnak 250 frt, Takarékp.-egyesületi nyugdíjalpnak 8320 frt, A nagyvárad tűzoltó-egyletnek 880 frt, Sáfrád Lajos árvájának 1680 frt, Néhai Lehmann János családjának 290 frt, Papp-Szilágyi László és János kiskoru árváinak 200 frt, Munkácsi L. árvájának 375 frt, A biharmegyei mozgósított katonák családjának 300 frt, A n.-várad mozgósított kat. családjának 200 frt, N. Körösi S. 3 árvájának 300 frt, Honvédségélyezési alapra 1800 Rokkant honvédek segélyezésére 250 frt, Honvéd. menházra 300 frt, Rokkant honvédek özvegyei s árvái részére 400 frt, Harezban megsebesült katonák ápnlására 300 frt, Jótékonyági államsorsjegyekre 50 frt, összesen 39.672 frt.

IV. Inség által sujtottaknak.

Békés-Gyula árvizkárosultjainak 100 frt, Püspöki v. leégett szegényeinek 60 frt, A mainzi szerencsétleneknek 40 frt, A belényesi tűzkárosultaknak 100 frt, A szegedi árvizkárosultaknak 500 frt, A zágrábi földrengés által károsultaknak 300 frt, A körös-tarcsai árvizkárosultaknak 100 frt, A sarkadi helv. egyh. leégett épületei helyreállítására 100 frt, Az 1855. kivilágítás megváltásául a helybeli szegényeknek 50 frt, Szegény horvát testvéreink fölségélyezésére 200 frt, Hazai árvizkárosultaknak 200 frt, Helybeli inségeseknek 100 frt, Hazai inségeseknek 200 frt, Biharmegyei inségeseknek 200 frt, Az alföldi inségeseknek 500 frt, Az erdélyrészi

inségeseknek 200 frt, Az árva-maros-ungmegyei inségeseknek 600 frt, A bukovinai inséges magyaroknak 200 frt, A balatonvidéki inségeseknek 200 frt, A Pest-megyei inségeseknek 200 frt, A békésmegyei inségeseknek 200 frt, A brailai inséges magyaroknak 200 frt, A budapesti árvizkárosultaknak 100 frt, A vidéki árvizkárosultaknak 100 frt, V.-Olaszi árvizkárosultaknak 200 frt, Nagyvárad inségeseknek 500 frt, Biharmegyei inségeseknek 300 frt, Hazai inségeseknek 200 frt, összesen 5950 frt.

V. Ipar, keresk. gazdaság emelése, jutalmak.

A biharmegyei gazdasági egyesületnek 500 frt, Az országos m. gazd. egyesület István-tetkének fölszerelésére 50 frt. A bécsi világkiállítás magyar osztályának költs. 100 frt. A helybeli vámbivatal berendezési költségeire 100 frt. Az országos Ipar-egyesületnek 100 frt. A biharm. gazd. egyes. Csarnokának felépítésére 300 frt. Az országos női ipar-egyesületnek 50 frt. Az orsz. Iparegyesületnek szövősékek terjesztésére 100 frt. A budapesti orsz. kiállítás pénzüntéti pavillonjára 100 frt, A millenniumi kiállítás pénzüntéti pavillonjára 300 frt. Helybeli iparos-kiállításra 50 frt. Az intézeti tisztviselők és szolgák megjutalmazására 21625 frt.

E g y s z á z n é g y e z e r h á r o m s z á z h e t v e n h é t f o r i n t o t tesz ki azon összeg, melyet a nagyvárad takarékpénztár 50 évi fennállása alatt az elért tiszta jövedelméből önzetlenül följánlott, hogy lássa a magyar közönség, hogy a részvényesek jogos várakozásának kielégítésén kívül a közjónak, az anyagi és szellemi általános jólétnek előmozdítását sem tévesztette soha szeméi elől.

Néma aratás.

Az áldott magyar róna, mely kövér aranykalászokat terem az a földi szorgalmas népnek, az idén idegen nemzetiségű népek aratási danájától lesz viszhangzó. Leereszkesnek a felvidék sovány bérceiről a kis igényű szorgalmas kezűtől napszamosok, eljönnek nagy bandákban az erdélyi románok, kiknek odahaza nincs mit aratni, mert minden vagyonuk abból a néhány háziállatból áll, melynek a háznép is gondját viselheti s ezek talán még olcsóbb napszámért is learatják és betakarják az alföldi pusztaságok dus termését a szérükbe, mint az errőtlen magyar földműves nép, mely inkább éhen akar halni, mint magát kizsákmányoltatni.

Igazán megdöbbenő az kép, melyet az ideai aratás tár élénk. Zendülés, lázadás, sortüz a fanatizált tömegekre, ez képezi nyitányát az idyllien szép mezei munkáknak. Vajjon tisztán csak lelketlen agitáció műve ez? Hiszen a magyar sohasem volt könnyelműen rajongó. Pedig a szociális vész éppen a tiszta magyarok lakta alföld kellő centrumában dühöng. Olyan gazdasági válságnak a symptomája ez, melyet nem lehet évről-évre teendő ad hoc intézkedésekkel elsimitani, hanem alapos reformokkal a gazdasági téren elejét venni. Az idén már megoldottnak látszik a még sok veszélyvel fenyegető szociális kárdecs, mert Perczel egy interpellációra adott válaszában tegnap kijelentette, hogy gondoskodott arról, hogy kellő számú munkások akadálytalanul végezzék az aratást ott, a hol gazdaságai sztrájk van kitörőben, sőt szükség szerint a katonaságot is kirendeli még pedig nem mint rendfentartó, hanem mint munkást helyettesítő közeget, s ezzel a belügyminiszter milliókra menő károktól óvta meg a földbirtokosokat, de hogy ez csak fél megoldás az is bizonyos. Az aratási munkától elesett földműves munkásosztály ugyanis megfosztatván a nyári keresettől télen éhezni fog és a legnagyobb nyomornak néz eléje. Már most előrelátható tehát, hogy a válság ezzel az intézkedéssel, nem megoldva, hanem csak elnapolva lett, mely még sok keserű órát fog szerezni az intéző köröknek. Félt, hogy az idén a nyomornak és a pusztítás démonának leszen bőséges aratása.

ORSZÁGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 12.

A mai ülés legérdekesebb része: gr. Károlyi Istvánnak a felszólalása. Ritkán beszél a Házban, — ő maga is bevallotta bevezető szavában, de mindannyiszor felszólal, midőn a hazafiasság úgy parancsolja.

Okos és szellemes beszédét azzal kezdte, hogy Apponyi gyöngyszavait — mert minden szava teljes gyöngy volt és büszke lehet rá a parlament — minden tekintetben aláírja.

Azután az utóbbi idők eseményeinek kiválóbbjait fogta bokrétába, oda konkludálván, hogy minden hazafias ügyet védeni kell az ellenzéknek.

Majd áttért a gondolat-szabadság korlátozására.

Mi a kormány czélja a benyújtott javaslattal? Nem az, hogy büntesse a vétkeket, hanem hogy a hatalmon lévő párt érdekeit megvédje, hogy lehetetlenné tegye azokat, akik neki alkalmatlanok.

Itt kitört a tetszés és Károlyi István így folytatta: Kisajtolni a szabad sajtóból a szabadságot, ez nagyon kényelmes és nagyon praktikus dolog.

A gróf képviselő beszédét innen kezdve, folytonos tetszés kísérte. Nagy derűtség közt jellemezte ezután a mai állapotokat. Az egyik bírósági — mondá — inkompatibilisnek mondja ki e képviselőt, — a másik kompatibilisnek. Az egyik a fahidat is vashidnak nézi, sőt az az orvosi tudomány is ilyen ingtag alapon áll: az emberről, a ki az örültek házában van, kimondja, hogy nem bolond; mikor pedig kihozzák onnan, akkor konstatálják, hogy örült. Megvallom, ha ez a dolog velem történik, abba bolondultam volna meg, hogy ennyiféle örült ítéletet kell végighallgatnom.

Perczekig tartó kacagás követte e szavakat, de csakhamar mély csönd állott be, midőn, a sajtószabadság magasan röplő madáráról kezdett beszélni.

— Ha önök kitépik a legbüszkébb madár szárnyából a legszebb tollat, mely nélkül még Istenéhez se emelkedhetik az ember, melynek hazája csak a szabadság s mely a lelkeket világitja meg: ám tessék. Meddő munka lesz az. Majd összeragasztja a szárnyat, begyógyítja a sebet egy más kormány, melynek feje az lesz a kit az egész ország becsül és szeret, a kit a pártvezérnek tisztel, Apponyi Albert.

Viharos taps és éljenzés keletkezett a kijelentésére a baloldalon és az ováció megújult, mikor beszédét így fejezte be:

— Ha pedig ezt a javaslatot mégis megszavazzák, változtassák meg a czimét, ne legyen a neve a »bűnvádi perrendtartás«, hanem a »korrupció elismerése.«

Erdély Sándor igazságügyminiszter gunyos mosolylyal hallgatta a beszédet. Plósz Sándor államtitkár a háta megett együtt mosolygott a miniszterrel. De a baloldal lelkesen éljenzett a főur demokrata beszédének, mely különösen az újságírók karzatán is nagy hatást tett.

* * *

A képviselőház mai ülése d. e. fél 11 órakor kezdődött.

Elnök: Láng Lajos.

Jegyzők: Molnár Antal, Nyegre László, Lázár Árpád.

A kormány részéről jelen vannak: Lukács László, Erdély Sándor, báró Bánffy Dezső, Darányi Ignác.

A mult ülés jegyzőkönyvét felolvassák és hitelesítik.

Elnök bemutatja a főrendiház elnökének átiratit, melyek szerint az egyetemek számára szükséges telekvásárlásokról és építkezésekről és a díjnokok helyzetének javításáról szóló törvényjavaslatokat a főrendiház módosítás nélkül elfogadta.

Bemutatja Komáromvármegye közönségének kérvényét a kvóta ellen, továbbá Nagyenyed képviselőtestületének felterjesztését, melyben a katonai törvényjavaslatok beterjesztése felett örömet fejezi ki. Tudomásul vétetik.

Rakovszky István a házszabályokhoz kér szót. A Ház nem határozatképes, mivel nincs 40 képviselő jelen; kéri a képviselők megszámolását. (A jegyzők megolvassák.)

Elnök: Az ülésen 43 képviselő van jelen s így a Ház tanácskozásképes.

Az interpellációs könyv tanúsága szerint három interpelláció van bejegyezve: Makkfalvay Géza az alföldi munkásmozgalmak tárgyában, Olay Lajos a fővárosi választók névjegyzékében előforduló rendellenességek és Blaskovich Ferencz Deschan Achill temesmegyei alispán felfüggesztése tárgyában a belügyminiszterhez.

Hanyag miniszterek.

Olay Lajos a napirend előtt szólal fel. A Házszabályok intézkednek az iránt, hogy a miniszterek az interpellációra legfeljebb 30 nap alatt kötelesek felelni. A napirend szerint négy interpelláció van, amelyre a miniszterek hónapok óta nem feleltek. Azzal a kérelemmel járul az elnökhöz, hogy a kormányt hívja fel, hogy nyolcz nap alatt adjanak választ az interpellációkra.

Endrey Gyula: Hanyag kormány! Intsék meg őket.

Elnök: A minisztereknek különös okai lehetnek, hogy nem adtak választ. Mindazonáltal hajlandó vagyok . . . (Nagy zaj balról.)

Endrey Gyula: Kötelessége! Nincs itt szó hajlandóságról!

Elnök: a miniszter urak figyelmét felhívni a dologra. (Helyeslés.)

Barabás Béla: Ez már beszéd!

Következik a napirend:

Az esküdtbírókokról szóló javaslat tárgyalásának folytatása.

Okolicsányi László: (A kormánypárt tagjai közül sokan kivonulnak a teremből. (Nagy zaj balról.)

Barabás Béla: Ugy-e most hurezolkodnak kifelé?

Gajary Géza: Az előbb meg magok hurezolkodtak! (Zaj balfelől.)

Elnök: (Csendet kérek t. képviselő urak. Csodálom, hogy a saját szónokukat sem hallgatják figyelemmel. (Zaj balról.)

Barabás Béla: Nem nekünk szóltak, am azoknak ott!

Elnök: Halljuk már, kérem, halljuk!

Okolicsányi László: A bünvádi perrendtartás és a jelen törvényjavaslat szelleme között rendkívül lényeges különbség van; annyira, hogy meggyanusítja az esküdtzéki intézményt. (Igaz, ugy van, baloldalon.) Hosszabban fejtegeti ezután, hogy a közfunkcionárius és a magánszemély között az elválasztás nem könnyen tehető meg és azt kérdi a minisztertől, hogy hova fogja sorozni a nyugdíjasokat? Nem tartja helyesnek a miniszternek azt a nézetét, hogy a magánbecsületsértési eseteket el akarja vonni a nyilvánosság elől. Sokkal helyesebbnek tartaná, ha ezeket is az esküdtzésekhez sorozná, mert ha a sértés egy lapban, a nagy nyilvánosság előtt követtetett el, az volna a helyes, hogy a megsértett ember is a nagy nyilvánosság előtt kapjon elégtételt. (Helyeslés balfelől.)

Az esküdtzések sokkal jobban képesek sujtani a magáról meglepedkezett hírlapírót, mint bármelyik törvényszék. (Ugy van, ugy van, baloldalon.) Kijelenti végül, hogy a javaslatot nem fogadja el. (Helyeslés balfelől.)

Egy renegát.

Szentiványi Kálmán . . . (Nehezen jut szóhoz, a beszédet kezébe veszi s olvassa.)

Felkiáltások a nemzeti pártból: A renegát! **Makkfalvay Géza:** Erről az oldalról jobban tudott beszélni.

Elnök: (Csendet kérek t. képviselő urak! (A nemzeti párt az utolsó emberig kivonul.)

Szentiványi Kálmán: A választói s a saját meggyőződése iránti kötelessége, hogy ebben a tárgyban véleményéről beszámoljon.

Förster Ottó: Inbább mondjon le! (Derűtség balról.)

Szentiványi Kálmán: A javaslatban nem lát semmit, a mi a sajtó szabadságát korlátozná. A sajtó ezután is azt írhatja, ami neki tetszik.

Barabás Béla: De azt nem, ami önöknek nem tetszik! (Derűtség.)

Szentiványi Kálmán: A sajtó kötelessége ébren tartani a közvéleményt s rámutatni a társadalmi bajokra. Ez joga, kötelessége a sajtónak, de a megdönthetetlen igazság kell, hogy vezérelje. Az olyan instituczió, amely nem rendelkezik a fejlődés garanciájával, az kártyavár, amely összeomlik. Az embert, aki az igazságnak hiva, nem tántoríthatja meg sem az esküdtbíró, sem a rendes bíróság. Az igazságos ítéletet inkább várja a rendes bírótól, mint az esküdtbírótól.

Barabás Béla: Hiszen az a baj, hogy sokat várnak a rendes bírótól!

Szentiványi Kálmán: A társadalom minden egyes tagjának joga van az oltalomhoz.

Förster Ottó: Szentivánéji álom! (Nagy derűtség.)

Szentiványi Kálmán: A sajtószabadságnak mégis van védelme! (Zaj és közbeszólások balfelől.)

Elnök: Csendet kérek! Ezután névszerint meg fogom szólítani a képviselő urakat!

Szentiványi Kálmán: A sajtó a sajtószabadságával első és leghivatottabb öre, másfelől olyan nagy hatalom, hogy egyetlen homályos kifejezése is helyrehozhatatlan hibát hoz létre. Helyesli Kristóffy József felfogását, hogy a magánbecsület védelmére ütött a tizenkettedik óra.

Hentaller Lajos: Szomorú lovag!

Szentiványi Kálmán: Méltóztassanak megmutatni nekem a társadalmat, amely összetartó, következetes . . .

Hentaller Lajos: A nemzetipárt!

Szentiványi Kálmán: Méltóztassanak nekem mutatni olyan drákói törvényt, amely lehetetlenné teszi . . .

Kubik Béla: A köpenyeforgatást!

Szentiványi Kálmán: . . . azt, hogy ezután is ne gázoljanak a magánbecsületben. Amde szigorú rendszabályokkal mégis apasztani lehet a magánbecsületsértési esetek számát s azért ő a 16-ik paragrafust nem tartja sérelmesnek s a javaslatot elfogadja. (Helyeslés jobbfelől.)

Elnök: az ülést öt percze felfüggeszti.

Szünet után:

Gróf Károlyi István beszéde.

(Halljuk, halljuk)

Endrey Gyula: Hol van a miniszter, jöjjön be a vádolt!

Károlyi István: Apponyi remek beszéde után nehéz felszólalnia. De mi tovább is hallászni akarunk azokon a vizeken, amelyeken halászni tilos. (Helyeslés.) Csak nagyon ritkán veszi igénybe a Ház figyelmét, de ha néha felszólal, azért teszi, mert fontos elvi kérdéseknél színt akar vallani s nem akar az opportunitás köpenyében burkolózni. Felszólalt mindig, amikor szükség volt rá s felszólal most is, a szabad sajtó békóka szorításának kérdésénél. Elég szomorú, hogy a magyar országgyűlésen a nemzeti kincsek mindig védőkre szorultak. (Ugy van, baloldalon.) Az utóbbi időkben különbözőleg ítéljük meg az embereket, még párbajoknál, vagy becsületbíróságoktól is hallotta, hogy ezt, vagy azt, nem lehet benn hagyni! (Helyeslés balfelől.) Most egy kalap alá vonja az ellenzék is a kormánypárttal s egy kis időre fuzionáltatja őket. A kormány benyújt most egy törvényjavaslatot, abban különbséget tesz a magánember és a közhivatalnok becsülete között. Nem a bűnt akarja a kormány itt büntetni, vagy az ártatlant felmenteni, hanem elteni láb alól azt, aki a kormánynak atkalmatlan. (Zaj jobbról. Helyeslés balról.) Ki akarják sajtolni a szabad sajtóból a szabadságot. (Ugy van, balról.) A javaslatot a kormány nem nyújthatta volna be rá nézve jobb időben, mint most, amikor a korrupció

melegágyából egymásután nőnek ki az inkompatibilitási s gründolási esetek. (Tetszés balfelől.)

Elnök: Csendet kérek.

Károlyi István: Ha a kormány ezen urak számára hozta a 16-ik §-t, nagyon hálásak lesznek iránta, mert meg lesz a kibuvó a nehéz helyzetből. Az egyik bíró ezután inkompatibilisnek mondja ki a képviselőt, a másik kompatibilisnek. Az egyik a fahidat is vashidnak látja, sőt az orvosi tudományba is bele megy a felfogás s örültnek mondanak ki bizonyos embereket a kik bűnösök. Ő már abba is belebolondult volna, hogy olyan sok örült ítéletet kell meghallgatnia, ha annak a bizonyos urnak helyében lett volna. (Nagy tetszés balról.)

Aki a 48-as idők nagy vivmányát akarja megtépni, meddő munkát végez. Ha a kormány megtépi a magasban röpködő madár szárnyát, majd begyógyítja a sebet egy más kormány; melynek a feje az lesz, akit nagyszabásu beszéde után ő is pártvezérnek tisztel: gróf Apponyi Albert. (Zajos helyeslés balfelől.) Nem akar sokat beszélni, csak egy jó tanácsosul szolgál a kormánynak. Ha már elővette ezt a 16-ik paragrafust, változtassa meg legalább a címét; mert nem más ez, mint a *korrupció elismerése*. A javaslatot nem fogadja el. (Zajos és hosszantartó éljenzés balfelől.)

Polczner Jenő: Annak a szabadelvűségnek, amelyet most a kormány képvisel, nem az igazság az alapja, hanem a kölcsönös támogatás, hogy ugy mondjam, a korrupció. Minden törvénynek, amelyet a hatalmon lévő párt hozott, az volt a célja, hogy a saját hatalmát megerősítse s mindazokat, akik neki alkalmatlanok voltak, békóka szoríthassa. Többet rontott a kormány pár esztendő alatt a közérkölesökön, mint a legromlottabb sajtó ronthatott volna tíz esztendő alatt. (Ugy van, balfelől.) Tegnap fogadta még csak el a kormány párt az esküdtbírókokról szóló törvényjavaslatot; ma már a sajtó szabadságára tör s holnapután kitudja miféle szabad intézményünk lesz alkalmatlan. (Ugy van, ugy van balfelől.) Fejtegeti ezután, hogy a javaslatnak rendkívül sok árnyoldala van. Amíg jelentéktelen bűneseteket az esküdtek elé utal, addig nagyon fontos és éppen olyan bűneseteket von el az esküdtek elől, amelyekben az esküdtek rendkívül jól ítélnének, míg a rendes bíróságok az ilyen esetekben elfogultan ítélnének. (Ugy van, ugy van balfelől.) A sajtó szabadságát melyen érinti az is, hogy az esküdtbírók től elvonják és a rendes bíróság elé terelik azokat, akik az esküdtzék által már egyszer vétkesnek mondott cikket még egyszer közöl. Ugy van, balról.) A miniszter az mondja, hogy a sajtószabadság korlátozását, már a közvélemény is követeli. Na hát ez a legabszurdabb ráfogás, mert országszerte, pártkülönbség nélkül felzudult a közvélemény a javaslat intézkedései ellen. A mi társadalmunknak nincs szüksége arra, hogy a polgári és katonai becsület mellé még egy becsületet állítson föl. (Igaz, ugy van.) Azt is mondta a miniszter ur, hogy az esküdtzék nem védte meg eléggé a magánbecsületet.

Hentaller Lajos: Nem ám a becsületen séget.

Polczner Jenő: Na hát ez nem áll, mert az esküdtzések, sokkal inkább megvédték azt, mint a szakbíró, az esküdtzék, amely formához kötve nincsen, akkor is hozhat marasztaló határozatot, amikor a szakbíró a törvény szerint ezt nem teheti meg. Ugy van, baloldalon.) Az esküdtzék jól teszi, ha csak annak ad elégtételt, aki azt tisztességes életmódja által kiérdemelte, holott a szakbíró a legnagyobb gazembert is kénytelen védelmében részesíteni. Kijelenti végül, hogy a javaslatot nem fogadja el. (Helyeslés balfelől.)

Interpellációk.

Makkfalvay Géza interpellációja a munkás zavargások ügyében.

1. Van-e tudomása a belügyminiszter urnak, hogy az országnak leginkább alföldi részében a mezei munkások az aratási és egyéb mezei munkák teljesítésének megtagadására készülnek.

2. Szándékozik-e a miniszter ur odahatni, hogy a munkaadók és mezei munkások között

esetleg mutatkozó ellentétes érdekek a jog s méltányosság korlátai között kiegyenlítettén, a mezei munkások az általok elvállalt munkát teljesítsék.

3. Amennyiben ez kivihető nem volna. szándékozik-e a belügyminiszter ur minden törvényes intézkedést megtenni, hogy a gazdák az aratási és egyéb mezei munka elvégzésére vidéki munkásokat kaphassanak, esetleg mezei munkára a katonaságot alkalmazhassák és hogy ezen munkások zavartalan munkálkodása biztosíttassék.

Perczel Dezső belügyminiszter tájékozással Makkfalvy interpellációjára feleli, hogy a kormány a szociálisták által felizgatott helyekre más vidékről való munkásokat szállít és teljes szigorú fejt abban, hogy a sztrájkolók az aratási munkákat ne gátolhassák és lépéseket tett az iránt is, hogy a katonaság is felhasználásuk a mezei munkákra. (Általános élénk helyeslés.)

Makkfalvy köszönettel vette tudomásul a miniszter választ.

Olay Lajos interpellációjára.

1. Van-e tudomása a belügyminiszter urnak arról, hogy Budapest fővárosánál a képviselő választók összeírása miként eszközöltetik?

2. Tudja-e, hogy az előjáróságok, legalább az V-ik kerületi, semmi intézkedést nem tett arra nézve, hogy az ott jelentkező választói jogosultsággal bíró polgárok kellő tájékoztatást és értesítést nyerjenek és hogy a választók összeírását tárgyazó fontos hirdetmény az előjárásnál is kiszéve legyen?

3. Szándékozik-e intézkedni az iránt, hogy a választók összeírása szabályszerűleg és a törvényeknek megfelelőleg eszközöltessék?

Blaskovits interpellációjára.

1. Van-e tudomása a belügyminiszter urnak arról, hogy Temesvár megye központi bizottsága f. é. május 25-iki rendkívüli ülésében *Déschan* Achill alispánt állásától felfüggesztette, anélkül, hogy azt kihallgatta volna, csakis, a főispánnak teljesen subjectiv egyoldalú előadása alapján?

2. Van-e tudomása, hogy akar-e tudomást szerezni arról, vagy a felfüggesztés napján a főispán bizalmas rendeletet intézett Temesvármegye összes járási főszolgabírájához és a rendezett tanácsú városok polgármesteréhez az iránt, hogy a vármegye közönségének az alispán mellett történő állás foglalását akadályozzák meg?

3. A főispánnak és a központi bizottságnak ez ügyben követett eljárását helyesli-e a miniszter ur? És ha nem, mit szándékozik tenni arra nézve, hogy ezen törvénytelen ség megtoroltassék?

4. Vajon eléggé elfogadhatónak tarja-e a miniszter ur a kétféle vizsgálóbizottságot, mely azon központi bizottsági tagok sorából való, kik előre is pálcát törtek *Déschan* fölött, felfüggesztvén őt állásától? A miniszter később fog válaszolni.

Panama a városnál.

— Nagy visszaélések a sárhordásnál. —

Szégyenletes üzelmekről, egész panamáról suttognak hetek, sőt hónapok óta Nagyváradon. Olyan bűnökről beszélnek, a melyek ha igazak, nagyon furcsa színben tüntetik fel azt a felügyeletet, ellenőrzést, a melylyel kísérik a város vagyoni érdekeit.

Ha a vádak igazak, óriási összegekkel meglopták, megcsalták Nagyvárad város pénztárát s magyarázatot lelünk arra, hogy miért kerül oly sokba Nagyváradon az utcák kövezése, tisztítása s miért nem jut több az utak javítására és miért uszik sárban a legtöbb utczánk.

A vádak nagyon súlyosak s szinte szeretnénk, hogy ne legyenek igazak s ne legyen Nagyvárad egy gyalázatos bünszövetkezet viselt

dolgaival megbélyegezve s egy szenzációval gazdagabb.

Egyik közelebbi városi közgyűlésen *Balogh* Döme törvényhatósági bizottsági tag hozta szóba a város részére teljesített sár- és kavicsfordásnál tapasztalt lanyha ellenőrzést. Kifogásolta, hogy az utmester az u. n. rovást reá bizza egyik-másik napszámásra, »akinek jó képe van.«

Ez már mintegy tápot adott a gyanúnak s a városatyák egy része napokig tárgyalta a dolgot. Azt mindenki belátta, hogy az a rendszer, a melyet a sár- és kavicsfordás ellenőrzésénél követnek, és pedig évtizedek óta, nem helyes, nem elég jó. S hogy nem csak a polgárság körében gondolkoztak így, mutatja az is, miszerint nem oly régen éppen *Ragány* János városi főszámvevő előterjesztésére kimondotta Nagyvárad város tanácsa, hogy jövőre a város részére szállított kavicsot nem szabad szekereként széthányani az utakon, hanem garadába kell rakni s mielőtt az utak fedésére felhasználják, a tanácsos és mérnöki hivatal megméri és átveszi.

Mikor a tanács ezen helyes és minden gyanu elhárítására alkalmas intézkedését nyilvánosságra hoztuk, azon óhajunkat fejeztük ki hogy valami módozatot kellene találni a sár elhordásának ellenőrzésére is. A most nyilvánosságra került dolog nekünk adott igazat.

A súlyos vád.

Állítólag egyes polgárok már évekket ezelőtt irányadó városi egyének előtt azon panaszt vagy inkább feljelentést tettek, hogy a kavics és sárhordásnál óriási összegekkel megcsalják a várost. A dolog azonban szépen abban maradt.

Ezelőtt mintegy hónappal *Zana* Ágoston nagyvárad polgár felkereste dr. *Bulyovszky* József, akkor már megválasztott polgármestert s előadta, miszerint a kavics és sárhordásnál a rovásokkal nagy összegekig többet számítanak fel, mint a mennyit tényleg szállítanak.

A rovás.

A vád szerint a csalást a következő módon hajtották végre:

Ha egy szekeres beállott a város részére követ, vagy sarat hordani, a rovással megbízott utkaparónak köteles volt naponta 20—30 krt, vagy hetenként 2 frtot fizetni. **Ezért aztán ha az illető szekeres ötször, hatszor fordult, 20 vagy 24 vágást tett az utkaparó a rováson s természetesen a város annyi szekér után fizetett.**

Olyan dolog is gyakran megtörtént — mint a vád mondja — hogy a szekeres csak reggel és este fordult egy-kétszer s napközben elment haza szántvári vagy másut hordott téglát, de azért a rovás járta egész nap. A város fizetett busásan.

Aki beállott „tolvajnak“.

Többen már rég kiakarták a gyalázatos manipulációt deríteni, de azok a szekeresek, akik egy négy szemközött bevallották ezt a »kezelést«, nem akartak belemenni a feljelentés során okvetlen bekövetkező kihallgatásba s ha a feljelentés mégis megtörtént volna, letagadják a dolgot,

Végre egyik polgár úgy oldotta meg a »kényes« kérdést, hogy igájával beállott a fuvarosok közé s lefizette a rovás vágónak a piczulákat. *A rovás út is megsokszorozódott.*

Mielőtt azonban a szállításért járó díjat felvette volna, felkereste a törvényhatóság egyik kiváló jeles tagját s elbeszélte az esetet és tanácsot kért. Csak ezután vette fel az összeget

s így magát tisztázta az alól a gyanu alól hogy ő is a város megkárosítására törekednék. A célja csupán az volt, hogy leleplezhesse a bűnös üzelmeket.

Igy került a dolog oda, a hol már régen kellett volna lenni.

A vizsgálat.

Dr. *Bulyovszky* József polgármesternek mindjárt beköszöntőül, ilyen kellemetlen ügyet kellett kezébe venni s így alkalma nyílt, hogy a programbeszédében hangsúlyozott »tisztakezűséget« érvényesítse.

Méltó dícséret illeti, hogy a legnagyobb erélylyel belemarkolt a dologba.

Áldozó-csütörtök óta a legnagyobb buzgalddal folytatja a vizsgálatot.

Egész csendben, hogy még a városházán sem sejtették, kezdte meg a kihallgatásokat, előbb a kir. ügyészségnél levő hivatalos helyiségében, utóbb a városházán.

Tegnapig mintegy 40 szekeres és munkás embert hallgatott ki, első sorban a feljelentőt és azt a vagyonos polgárt, aki a dolog kikutatása céljából szegődött a »bandába«.

Tegnap délután került a sor a vádlotokra.

Mint értesülünk, a kihallgatott emberek nagy része **megerősíti a súlyos vádat.**

Nem tudjuk, hogy mi lesz a vizsgálat eredménye, bebizonyul-e a büntett, vagy az derül ki, hogy a feljelentés alaptalan.

De egy perczig sem kételkedünk, hogy a polgármester a legszigorubbán eljár az ügyben s ezzel elejét veszi a további lappangó gyanusításnak. Erre egész egyénisége igen megnyugtató biztosíték.

Katonai nevelő-intézet Nagyváradon.

— A miniszter kiküldötteinek helyszíni szemléje. —

A Nagyváradon felállítandó katonai nevelő intézet sorsa tegnap eldőlt.

A honvédelmi miniszter megbízottai: *Lahner* Győző altábornagy, *Rubestyák* főhadbiztos, *Alpár* Ignác műépítész, továbbá *Virányi* Győző honvéd ezredes, *Tatár* Zoltán és *Géczy* Géza főmérnökök, *May* Sándor mérnök, *Busch* Dávid főmérnök és ifj. *Rimlér* Károly főkapitány tegnap reggel 7 órakor már összegyűltek a városházán, hogy az építendő katonai nevelő intézet ügyében tárgyaljanak.

A honvédelmi miniszter tudvalevőleg alkalmas telket kér a várostól, s államköltségen építik fel s rendezik be a nagyszabású nevelő intézetet.

A város a *Rhédey*-kert és *Bónai*-kúti sétány közötti területéből ajánlott fel husz holdat.

A bizottság kiment a helyszínre s megtekintette a felajánlott területet.

Lahner altábornagynak s a többi szakértőnek igen megtetszett a szép hely, melyen szerintük egyike lesz, a legszebb katonaiskoláknak.

Többször kifejezte az altábornagy tetszését, hogy olyan egészséges, remek területen épül fel az új intézet.

A felajánlott 20 holdat azonban 26 holdra egészítették ki.

Pompás három emeletes patkó alakú épület lesz az iskola, bent a területen s így nem kerül homlokzat az utra. Ezenkívül nagyobb tiszti-lakot, raktárakat építenek. A Sport-tér felüli részen igen szép s modern berendezésű uszoda lesz.

Az intézetben négy száz növendéket akarnak elhelyezni.

Kikötik, hogy a város ingyen adja a vízvezetékét; a gázvilágításról ők fognak gondoskodni.

A járvány-kórházat be kell szüntetni s az épületeket más célra használja fel a város.

A felvett jegyzőkönyvet pár nap alatt jóvá hagyja a miniszter s annak leérkezése után azonnal hozzá fog a város a területen keresztül futó vízvezető árok áthelyezéséhez.

A talaj kiválóan alkalmas az építkezésre, mivel igen kevés a föld, s hamar kavics rétegre találtak.

A kémgödörök szerint a talaj felszíne Adria felett 122.116 méter, — a kavics réteg 121.886 méternyire fekszik.

A miniszter kiküldöttei Nagyváradról Sopronba utaztak, az ottan építendő katonai iskola ügyében.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Június 13. A nagyvárad-i takarékpénztár jubileumi közgyűlése d. e. 11 órakor.

Június 13. Utolsó nap a szőlők peronosporát zására.

Június 14—30. Év végi alapvizsgálatok a jogakadémián.

Június 15. A »Szent László« nyomda évi közgyűlése.

Június 16. Esküdtszéki tárgyalás a Vida-Pospisc sajtóperben.

Június 16. Biharvármegye évnegyedes közgyűlése.

Június 17—20. Iparostanoncz munka kiállítás.

Június 19. A főgymnázium zárvizsgái.

Június 19. A nagyvárad-belényes-vaskóhi vasút évi közgyűlése a vármegyei ház kistermében.

Június 19—29. A főreáliskola zárvizsgái.

Június 20-4p. Az iparostanoncziskolák zárvizsgái.

Június 22-én Zárvizsgák az »Orsolya zárdájában«.

Június 23. Borlodon-Prodanovits sajtóper.

Június 30. Benke, dr. Lankó Dezső sajtótárgyalás.

Július 4. A »Szigligeti Társaság« matinéje Derecskén.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva van d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 10 kr-ért. Más időben 50 kr.

* **A bibernok vizsgálaton.** Pénteken kezdődtek a rendes tantárgyakból a vizsgálatok a papnöveldeben. Pénteken a dogmatikából. Szombaton pedig az egyháztörténelemből volt a vizsgálat. Mindkettőn maga a bibernok elnökölt, ő hívta ki a növendékeket, némelyekhez kérdést is intézett. Az eredménnyel nagyon meg volt elégedve a bibernok.

* **A debreczeni kath. főgymnázium.** A debreczeni kath. főgymnázium — mint értesülünk már az idei tanévben megkezdte működését. Az idén ugyan még nem kezdenek hozzá az építkezésekhez, de szeptember hóban már megnyitják az ötödik osztályt s a gymnasium fokozatosan évente egy-egy osztályllyal fog növekedni. Jövőre hozzá fognak az építkezésekhez is. A kidolgozott tervek szerint az impozáns külsejű két emeletes épület a róm. kath. templomtól egészen a leányiskoláig terjedő frontal bir és négyszögletes alakban lesz építve, tágas udvar kerítvén be az épületet. A földszinti lakosztályokat a kegyesrendi tanárok lakóhelyül rendezik be, az első emeleten lesznek a tantermek, a második emeletet pedig a szertárak, muzeumok, oratórium és egyéb szükségességek foglalják el. A tanárok, Zvér Ferencz rajztanárt kivéve, egytől-egyik a kegyesrendiek közül valók lesznek. A kath. algymnasiumnak főgymnasiummá kiépítése alkalmából tervbe jött az is, hogy a róm. kath. templomot, a mely már régóta szüknek bizonyult a hívek befogadására, kibővíték. A templom háta megett levő épületet, a mely most a kegyesrendi tanárok lakás helyiségül szolgál, el fogják bontani és így hely marad, a melyet az esetleges kibővítésre fel lehetne használni. A főgymnasium épületének befejezése után a róm. kath. templomot kerttel veszik körül.

* **Zászlószentelés B.-Püspökiben.** Szép ünnepély színhelye lesz ma, vasárnap a bihar-püspök-i diszes új templom. Schlauech Jozefin urnő egy remek selyem zászlót ajándékozott a templom részére, a melyet nagy ünnepségek között ma délelőtt fognak felszentelni. A zászló egyik oldalán Magyarország védasszonya, a másikon Szent József van festve, remek kivitelben. A zászlóanya tisztet az adományozó urnő tölti be; azonkívül 12 ifjú nyoszoló leány lesz részint Nagyváradról, részint az ünneplő községből.

* **Érdekes körrendelet.** A m. kir. igazságügyminiszter a m. kir. pénzügyminiszterrel egyetértve — a folyó évi június hó 5-én 28019—J. M. 97. II./B. sz. a. kiadott rendeletében tudatja, hogy jövőben a közigazgatási bizottság fegyelmi hatósága alá tartozó pénzügyi állami tisztviselők fegyelmi ügyében indítványtételre az 1889 évi 28 t. cz. 33 §-ának és az 1886. évi 23. t. cz. 5 §-ának egybevetett értelmére szerint nem a törvényhatósági tisztviselő ügyész illetékes, hanem az 1889 évi, t. cz. 33. §-ának második bekezdése által a közigazgatási bizottságok fegyelmi hatósága alá tartozó pénzügyi tisztviselők fegyelmi ügyeiben az 1876. évi 6. t. cz. 55. §-a alapján a kir. ügyészekre ruházott közbírói hatáskör megszüntetnek nem tekintik s jelen miniszteri rendelet értelmében jövőben a fentebb jelzett fegyelmi ügyekben a vád a kir. ügyészek által képviseltetik.

* **Bucsu Pecze-Szőllősön.** Ma, Szentháromság vasárnapján a szomszédos Pecze-Szőllős községben a szokott fényvel tartják meg a bucsut. A szentmisét Palotay László kanonok tartja s dr. Némethy Gyula papnöveldei lelkiigazgató mond szent beszédet. A szép ünnepélyen ugy Nagyváradról, mint a szomszédos községekből is sokan lesznek jelen. Uj-Palotán Szent Antal napja alkalmából szintén ma lenne a bucsu, azonban az ottani hívek részt vesznek a pecze-szőllősi ünnepélyen s így a bucsut Uj-Palotán a jövő vasárnap tartják meg.

A mai nap programja.

Ma délelőtt 11 órakor lesz a jubileumi rendkívüli közgyűlés a takarékpénztár saját helyiségében.

A gyűlés a következő tárgysorozattal bir: Elnöki megnyitó. Tartja Sal Ferencz igazgatósági elnök.

Az igazgatóság indítványának előterjesztése az intézet által a jubileum emlékére teendő 10.000 ft alapítványról.

Hoványi Géza vezérigazgató beszéde a »Nagyvárad-i Takarékpénztár« 50 éves történetéről.

Esetleges indítványok.

A gyűlés után, mely előreláthatólag egy 3/4 óra alatt véget fog érni, az intézet tisztviselői, részvényesek és az igazgatóság, valamint a meghívott vendégek és a sajtó képviselői a 12 órakor induló közúti vasutal kiráudlnak a »Szent-László fürdő«-be hol Kovács László vendéglősnél nagy bankett lesz délután fél 2-kor.

A mai és holnapi nap folyamán szétküldik a részvényeseknek az intézet történetét tárgyaló könyvet, mindenik részvényes nyomtatott nevével ellátva.

* **Halálozás.** Kvatkovszky György nyugalmazott megyei tisztviselő mint részvétellel értesülünk, tegnap délután fél 1 órakor, élte 81 évében elhunyt. A halálozról az elhunyt családja a következő gyászjelentést adta ki:

Öz Kvatkovszky Györgyné szül. Keresztessy Karolin a maga, valamint gyermekei, Kvatkovszky László és neje Weisz Leopoldina, Kvatkovszky István és neje Zsengetér Julianna és gyermekei Kvatkovszky Etelka, Gréger Józsefné férjével és gyermekeivel, Kvatkovszky Mariska és számos rokonok nevében is fájda-

lomtól megtört szívvel tudatják a felejtethetlen jó férj, atya, após, nagypapa és rokonok Kvatkovszky György nyugalmazott megyei tisztviselőnek az 1897. évi júni hó 12-én déli fél 1 órakor életének 81-ik boldog házasságok 46-ik évében váratlanul történt gyászos elhunytát, a megboldogultnak hült tetemei folyó hó 14-én délután 3 órakor Kórház utca 885. sz. alatt levő lakásáról a róm. kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni és az otaszi sírkertben örök nyugalomra tétetni. Mely vég-tisztességtételre a rokonok, ismerősök szomoruan meghívatnak. Nagyvárad 1897. jun. 12. az örök világhoz fényeskedjék neki.

* **Ülések a megyeházán.** A jövő héten tartandó évnegyedes megye gyűlés tárgyainak előkészítésére a különféle szakosztályok most tartják üléseiket. E szakosztályi üléseken szóba került tegnap a nagyvárad-i katonai akadémia tárgyában azon kérdés is, hogy üdvözölje-e Bihar megye a kormányt azon alkalmából, hogy a közel jövőben a katonai akadémiák fel is lesznek már állítva. Az ülés azt proponálja, hogy a megyegyűlésen egy bizottsági tag indítványozza, miszerint a megye feliratilag vagy sürgönyileg köszönje meg a kormánynak e nagyfontosságú vimányokat. Minthogy az egyik katonai nevelő intézetet Nagyvárad kapta, ez okból most ez alkalommal a magunk részéről is helyesljük ez indítványt, de csak olyan alakban, hogy a kormány azért üdvözöltsék, mert Nagyváradot a többi vidéki város közt előnyben részesítette. De egyidejűleg üdvözölni kellene gr. Apponyi Albertet is, kinek tulajdonképp e javaslatok köszönhetők.

* **Kényszer himnlőoltás.** Az utóbbi időben a belényesi és vaskóhi járásokban járványszerűleg lépett fel és terjedt a hólyagos himlő. A tudatlan nép könnyelműen hordtaszójával a ragályt s megbénult a közönyösségen a hatóság intézkedése. Szunyogh Péter alispán végre is elrendelte a két járásban a kényszer himnlőoltást. Az alispán ezen intézkedését a belügyminiszter jóváhagyta.

* **Szent-Jobb község kérelme.** Tegnap délelőtt Szent-Jobb községnek 12 tagu deputációja tisztelgett Szunyogh Péter alispánnál és Papp János megyei főjegyzőnél Zelenka János esperes plébános és Rozsályi István főbíró vezetése alatt. A küldöttség szónokája Hegyesi Márton ügyvéd volt, ki a községnek azon kérelmét terjesztette elő, hogy mivel a Székelyhid-Szent-Jobb Csokalyi ut teljesen járhatatlan, a megye adjon valami segílyt a községnek az utak kijavítására. Zelenka plébános pedig élénk színekkel ecsetelte, miszerint szekeren már hónapok óta nem lehet a faluból kijönni, mert a szekér szó szoros értelmében ott ragad a feneketlen sár dágványban, melynek folytonos nedvesen tartásáról az idej esőzések gondoskodnak. — A falu közel van a kétségbeeséshez, mert, ha ez még sokáig így tart, vagyonuk csaknem elvesz. Az idej esőzések folytán a község 4245 hold területéből 2500 hold terület teljesen használhatatlanná vált.

Ugy az alispán mint a főjegyző megígérték, hogy a község kérelmét lehetőleg teljesíteni fogják.

* **Egy béna öngyilkossága.** Ezelőtt két évvel a püspök-ladányi vasuti pályaudvaron nagy szerencsétlenség történt. Weiszberger Miksa nagykeréki-i bérlő, midőn a már elindult vonatra fet akart szállani a kocsik közé bukkott, s a kerekek mindkét lábát összeroncsolták. A biharmegyei közkorházban sokáig élet-halál között feküdt a szerencsétlen ember s mindkét lábát amputálni kellett s így sikerült megmenteni. Azóta mulákkal járt nehezen s a szörnyű állapot egészen elkedvetlenítette. Mint értesülünk annyira elcsüggedt az

utóbbi időben hogy családja a legféltékenyebben őrködött felette. Egy őrizetlen pillanatban golyót röpített agyába s meghalt. Sokan azt gyanítják, hogy buskomorságát csak növelte a kedvezőtlen időjárás, a mely az ideai termésbe vetett reményét megsemmisítette. Különbösen tevékeny viszonyok között élt.

* **Csillagok járása.** Junius hónapban legrovidebbek az éjjelek, sőt 21-én vagy a nyár kezdetén tulajdonképeni éjjelről nem is beszélhetünk, mert a nap csak oly kevéssel száll a láthatár alá, hogy a sugártörés következtében gyöngye szürkületi fény az egész éjjelen át látható marad. Budapesten a háztömegek középette persze nehézkes dolog volna ezt megfigyelni, de faluhelyen éjfélkor épen északi irányban gyenge szürkületi fényt fognak láthatni a megfigyelők. A Merkúr 8-tól 22-ikéig látható, legnagyobb fényintenzitása 16-án reggel lesz. A Vénusz jelenleg szintén hajnali csillag. A Mars egyre távolodik a földtől és érdekes csatorna-rendszere még a leghatalmasabb távcsövekben sem figyelhető meg többé. Julius 4-én igen közel lesz Regulushoz az oroszán elsőrendű csillagához. A Saturnus és Uránus mint a múlt hónapban, ugy a következő hetekben is a mérlegcsillag képében lesznek láthatók.

* **A mocsáriak kára.** A Tenke közelében fekvő Mocsár községen keresztül folyó Hollód vize — mint levelezőnk írja — a napokban történt felhőszakadás folytán annyira megáradt, hogy medrét elhagyva, az összes szántóföldeket elborította s az egész termést megsemmisítette annyira, hogy a terpei körjegyző a kár konstataciója után az ez évi adó elengedésért a kérvényt az illetékes hatósághoz fel is terjesztelte. Maradt ugyan a dombosabb helyeken a víztől érintetlen föld is, de éppen a legjobb föld és a legszebb termés, meg az összes kaszálló lett az árvíz által megsemmisítve.

* **A nazarénusok terjedése Biharmegyében.** Az új egyházpolitikai törvények kezdik megtörni gyümölcseiket. Mint levelezőnk írja, Kékuss István tenkei szolgabírónál eddig négyszázan fölül jelentették be az előbbi felekezettől való kilépésüket és a nazarénus vallás felvételét. A felekezetenküliek legnagyobb számát az ev. ref. felekezet adta, Istén ujjá, hogy épp az a vallás veszt leg többet az új renddel, mely legjobban óhajtott és legerélyesebben harcolt az új törvények mellett.

* **Betörés Rippán.** Ripp biharmegyei községbe a múlt éjjel özv. Laurán Mitrané házába ismeretlen tettesek betörték s elvittek 500 frt készpénzt, összes ott levő szalonát s mintegy 250 frt értékű kötelezvényt elégettek s így az adósok könnyű szerrel menekültek meg kötelezettségüktől. A betörést oly ügyesen vitték véghez, hogy a szomszédságban alvó özvegy semmit sem vett észre. A tenkei csendőrség erélyesen nyomozza a tetteseket és már egy pár gyanús egyént letartóztatott.

Meglepő szép selyem batist, sephir és satin fugek láthatók néhány nap óta Fábry Testvérek áruházának kirakatában, melyekből az üzletben dúslaszték van, felhívjuk reá olvasóink szíves figyelmét.

IRODALOM.

A „Nagyvárad Takarékpénztár 50 éves története.”

A „Nagyvárad Takarékpénztár” mai jubileuma alkalmából egy ritka fényűző kiállítás művet adott ki, melyet dr. Bozóky Alajos kir. jogakadémia igazgató irt. A könyv címe: „A nagyvárad Takarékpénztár 50 éves története 1847 — 1897.” A 10 fejezetre szóló mű részletesen és kimerítően igen élvezetesen

tárgyalja Biharmegye és Nagyvárad város gazdasági életében oly fontos helyet elfoglaló pénzügyi történetét több mint 1400 oldalon keresztül. Az intézet történetén kívül közli a mű annak az életében és fejlesztésében nagyobb érdemeket szerzett férfiak életrajzait is kiközzül különösen Sztaroveczky Károly [és dr. Hoványi Lajos válnak ki, [mint a kinek az intézet legelső sorban köszönheti, hogy virágzásának oly magas fokára emelkedett. A negyedik alaku vaskos mű igen sikerült ciznografikus illusztrációkkal is el van látva, melyek egy legelső arányú bécsi műintézetben készültek. E képek a volt igazgatósági elnökök s alelnökök u. m. D. Sztaroveczky Károly Györfly László, Baróthy Pál, Zilahy Lajos, Racsek János és Sal Ferencz arcképeit, a takarékpénztár Szent-László téri házat, hol jelenleg az intézet hivatali helyiségei vannak, a régi és új részvények facsimiléjét ábrázolják.

Hogy mily rendszerben és mit tartalmaz a könyv, az legjobban kiténik abból, ha közöljük az egyes fejezetek címét, melyek a következők: I. Az alapítás. II. Az intézet megnyitása és első működése. III. Az 1848 és 1849. évek eseményei. IV. Az 1850—1860 évek története. V. A magyar provizorium alatti 1860—1867 évek története. VI. Az alkotmányos aera 1867 óta, napjainkig. VII. Az alapszabályok története. VIII. A nyugdíjintézet IX. Az intézet [vezetői és tisztviselői 1847—1897-ig. X. A takarékpénztár kulturális, jótékony, közhasznú és egyéb czélú alapítványai és adományai.

Mellékletek, melyek különféle szempont alapján összeállított statisztikai tabellákat tartalmaznak s érdekesen mutatják az intézet fokozatos hatalmas fejlődését.

A csupán 600 példányban nyomtatott mű remek világzöld színű bársonyszerű préssel és zöld feliratu nyomással ellátott borítékban jelent meg vastag, rendkívül finom veliu papíron, mely piros metszéssel van ellátva. A részvényesek saját nevükkel ellátott példányokat kapnak, azonkívül a társintézetek, a városi, megyei akadémiai levéltárak, a helybeli lapok és néhány nagyobb pénzügyi és kereskedelmi notabilitásunk kap ajándékba egy-egy példányt.

A díszesen kiállított mű, mely Láng József helybeli nyomdájában készült, mint értesülünk az 1900-iki párisi világkiállításon is ki lesz állítva, könyvtári forgalomba azonban nem kerül.

TANÜGY.

Tornavizsgák a főgymnasinban. Tegnap délután 3 órakor folytak le a helybeli prem. főgymnasinban az évfáru tornavizsgálatok Rátkay József tornatanár vezetése alatt, mely újra fényes tanúságot tett arról, hogy mily kitűnő fegyelmében és szellemaen neveli a reá bízott ifjakat. A tornaversenyeken szép számú közönség volt jelen, köztük számos hölgy kik a győztesek és egyes tanulók szép mutatóvanyait élénk tapsokkal tüntették ki. A vizsgálatokon Kotunovits Sándor igazgató s számos prem. rendű tanár is jelen volt.

A versenyek eredményét a vizsgálatok végén olvasták fel.

Érmeket nyertek:

1. Lóugrásnál: Antalóczy Nándor. — Erdelt Béla.

2. Magasugrás: Mercsa Viktor 150. centim.

3. Magasrudugrás. Schenker Zoltán és Mercsa Viktor 300—300 cm.

4. Nyújtó: Antalóczy Nándor. Schenker Zoltán, Mercsa Viktor, Gál Endre.

5. Távolugrás: ifju Varga Ákos 530 cm. Mercsa Viktor.

5. Távolrudugrás: Schenker Zoltán 720 cm. Mercsa Viktor 690 cm.

7. Korlát: Antalóczy Nándor, Gál Endre, Schenker Zoltán, Bánk, Fehér, Medvig Mihály, Körmendi, Fried, Bueskó, Papp Viktor, Reményi B. Reteg János, Mayr.

8. Sulydobás: Ifj. Varga Ákos 7 kilogramm sulyu golyót jobb kézzel 910 cm-re dobott, bal-kézzel 710 cm. re, összesen 16 méter 20 cm.

Különbösen megjelenezték Mercsa Viktor V. osztályu tanulót, ki nemkevesebb mint 6 érmet nyert.

Az igen sikerült vizsgálat 6 óra felé ért véget.

Az érettségi vizsgálatok a keresk felsőiskolában. A nagyvárai felső kereskedelmi tanintézetben az érettségi vizsgálatokat tegnap fejezték be. dr. Scholtz Ágoston miniszteri bizos elnöklete alatt, igen szép eredménnyel. Az érettségi vizsgálatot letették jeles eredménnyel: Altmann Károly, Weiszberger Kálmán, Sonnenvirh Mór: jó eredménnyel Frankl Arthur, Lang Gusztáv. Poynár Géza, Spitzor Jónás, Tanay Béla, Weisz Lipót.

Az érettségi vizsgálat alkalmából tegnap este a Fekete Sasban fényes hankett volt, melyen a tanácsi kar is részt vett.

SZINHÁZ ES MŰVESZET.

A vigéczek és még valami.

Tegnap a »Vigéczek«-et adták elő vagy ötödözör. Ennyi elég is volt már tökéletesen ebből a bohózatból. A közönség szeretne néhány jó drámát is látni már, mert ebből az élvezetből az idén édes-keves része volt.

Ezt azért említjük meg, mert máskülönbösen a repertoir ellen addig nem igen volt kifogásunk, hogy legyen az idei színidény olyan Nagyváradon, a milyen még nem volt. A saion következő részét Leszkay egyébként, mint egyik helybeli lap értesül, érdekes vendég szereplésekkel akarja élvezetessé tenni. Egymásután fognak vendég szerepelni a nagyvárai szinkörben, Gál Gyula, Jászai Mari, Ujházy Ede, Delli Emma és a fővárosi színészek több más kitűnősége. A vendég szereplések sorozatát Gál Gyula és Jászai Mari nyitják meg, még június hó folyamán. Gál Gyula, ki jelenleg a »Vigszínház« tagja Gerolanno Rovettanak megírázó drámájában! »A becstelenség«-ben fog fellépni, továbbá áXI Lajos«-ban Sudermann »Otthon«-jában, Zola »Pálinka« című színművében, »Durand és Durand«-ban és a »Csalj meg édes«-ben (Ezt az utóbbit szívesen elengedjük) Jászai valószínűleg a jövő hó elején fog vendég szerepelni, hogy mely darabokban az igazgatóság nem tudja.

A jövő heti műsor Leszkay már annyira hozzászoktatott a premierekhez, hogy a közönség szinte elvárja, miszerint egy új darabban legyen hetenkint része. Leszkay e kívánságot annyira teljesíti, hogy e héten 2 új darabban is kedveskedik a publikumnak. Hétfőn »Niobe«-t ismétlik meg harmadszor. Kedden Bosnyák Jolán nagyhatalásu színműve »A becsületbiró« kerül színre, melynek czim szerepét Balla Kálmán adja a többi főbb szerepek Paulayné, Horváth Paula, Bácsné, Lubrinicz, Somló Emma, Tompa, Bács, Kesztler és Szendrei játsszák. — Szerdán megismétlik a darabot. Csütörtökön Urnapja lévén két előadás lesz, délután egy jókedvű bohózat. »Az ördögűző huszártiszt, este Tóth Kálmán, »Nőemancipáció« című rég nem adott pompás humoru darabja kerül színre, Pénteken a népszínház fényes kiállításu márcziusi ujdonság »A kék asszony« (La falotte) adják, melyet szombaton ismételnék meg. A vasárnap délutáni előadás még nincs kitéve, este egy régi népszínmű »Angyal Bandi« kerül színre.

Heti műsor.

Hétfő: Niobe.

Kedd: A becsületbiró.

Szerda: A becsületbiró.

Csütörtök: délután Az ördögűző huszártiszt — este: Nőemancipáció.

Péntek: Kék asszony.

Szombat: Két asszony.

Vasárnap este: Angyal Bandi.

Igazságszolgáltatás.

A büntető törvényszéknél a jövő hétre kitűzött ügyek.

Hétfőn 14.

Elnök: Millye, bírák: Grám, Csátó, közvádó Korn jegyző Marossy.

Tárgyalás alá kerülnek:

Niedermann Vilmos ellen rágalmazás vétsége miatt; özv. Reich Mihályné ellen gondatl. ok. súlyos testi sértés vétsége miatt; Tóth András ellen súlyos testi sértés miatt; Dávidovics Hermanné ellen csalárd bukás büntette miatt; és Veres Sándor és társai ellen súlyos testi sértés és idegen ingó rongálás vétsége miatt.

Kedden 15.

Elnök: Nagy I. bírák: Fassie, Dr. Simai közvádó Papp, jegyző: Vajnovszky. Tárgyalás alá kerülnek:

Tari István és társa ellen lopás és megvesztegetés vétsége miatt; Zsurka Juán ellen erőszakos némi közösülés büntette miatt; Pántya Filip és társa ellen lopás büntette miatt; Méhész Géczy Mihály ellen gondatl. okozott emberölés vétsége miatt és Schwarcz Albert és társai ellen lopás és orgazdaság büntette miatt.

Péntek 18.

Elnök: Millye, bírák: Grám, Csátó, közvádó Koru jegyző: Marossy. Tárgyalás alá kerülnek:

Vigyikán Soma és társa ellen súlyos testi sértés vétsége miatt; Popa János ellen rágalmazás vétsége miatt; Bezsán János ellen magán okirat hamisítás büntette miatt; és ifi. Szabó Tótyer és társa ellen súlyos testi sértés büntette miatt.

Szombaton 19.

Elnök: Nagy J. bírák: Fassie, Grám, közvádó Papp, jegyző: Vajnovszky. Tárgyalás alá kerülnek:

Tompa Vaszlai ellen magánlak megsértés büntette miatt; Balogh József ellen lopás büntette miatt; Csizmás Tanász és társa ellen hatóság elleni erőszak büntette és könnyű testi sértés vétsége miatt és Ferencsik György és társa ellen súlyos testi sértés büntette és vétsége miatt.

REGENY-CSARNOK.

P R A D A.

Fordította K. G.

45.

Valami olyasmit kellett megzavarnia, elrontania, összetörnie, a mit nagyon is a szívében visel, a mit az ilyenben sértette meg, mikor bábjait összehánta, széttörte, és tüstént mint a villám járta át agyát, nem! egész testét a gondolat, hogy a mamzell legkedvesebbje a bátyja, ezzel kell valamit csinálnia. Ah! ha fellökné?!

Mikor Leonora kezéből kiszabadult — — — megtörtént az iszonyatos dolog, ezt többé jóvá nem teheti.

Azt gondolta, hogy Vilmos bukásával ő tüstént helyre áll; mint megvadult csikók üzték vad természetének hajlamai, atyja vas markai nem voltak ott, ezek nélkül pedig Leonora tehetetlen volt vele szemben.

— Papa! — kiáltott fel rögtön zokogva — miért nincs itt pépa, hogy Daisyt megverje? Daisy megérdemli a verést, a mamzell azt nem teheti.

Egy szolgáló jött arra ijedt arcuzal egy pohár vizért.

— Jaantje! — kérdé a gyermek dadogva — hogy van ő?

A lány megvetőleg nézett rá.

— A lába eltört s a feje.

— De még él? Él még?

— Nagyon nehéz lesz életben tartani.

A szolgáló elhagyta a szobát.

— Akkor meghal mint az én szegény özöm, én tettem ezt, Daisy gyilkos! — jajgatott.

Hirtelen eszébe jutott, mit nagynénje mondott egykor, hogy a jó Isten mindent tud, mindent megtehet, kérni kell, még emlékezett, hogy a sápadt nő, hogy tördelte kezeit, szemeit behunyta. «Our Father, who azt in heaven!» mondta Daisy tulajdonképpen sohasem imádkozott, eleinte még igen, később fölöslegesnek találta.

De a nagynéne elment, apjával összeveszett

épen a Daisy neveltetésén. Az igazi okot ő nem tudta, csak arra emlékezett, hogy a nagynéne keservesen sirt, őt átölelte hogy nem látja többé, nemsokára Európába jöttek, most azonban mindenre emlékezett, az apjára nagynénjére s a Istenről sem feledkezett meg. Ha mindent megtehet, akkor a mamzell bátyját is egészségessé tudja tenni, kérni akarta. Összekulcsolta kezeit, behunyta szemeit, úgy a hogy nagynénje tanította és susogta: «Our Father, who azt in heaven.»

Tovább nem ért, már igazán szívéből eredtek a szavak, melyeket angolul, hollaúd, maláki nyelven ejtett ki: «Ne hagyj, hogy meghaljon. Daisy hibája, de Daisy többé nem akar rossz lenni, engedelmes, minden nap fog imádkozni. Our Father! tedd egészségessé, gyógyisd meg őt. Daisy nem akar gyilkos lenni, nem, nem soha.

A folyósóról hangos sirást hallott, Leonora hangja volt. Oh milyen gyönyör lett volna számára, ha ezelőtt egy órával hallotta volna ez erős, érczhangot sirni, panaszkodni és ha ő maga adta volna erre az alkalmat, most azonban ezek a hangok remegéssel töltötték el. Nem mert volna az elé a nő elé állni, kinek bátyját megölte, gyorsan kiszaladt a mellék szobába, fel a lépcsőkön szobájába, bezárta magát, ütötte magát, de nem fájt, sem a helye nem látszott.

Mintha szíve meg akat volna hasadni, ágyára vetette magát, füleit befogta és elhatározta, hogy ki nem megy, míg el nem jönnek érte, hogy a börtönbe vigyék.

— Akkor meg verik Daisyt úgy hogy nem fog tudni felállani így lesz jó, megérdemli és ha ő meghal, akkor Daisynak is meg kell hallnia, de atyám ki a menyben vagy, tedd őt egészségessé gyógyisd meg őt.

Az orvos megérkezett, fejét csóválta. Az egyik láb el volt törve, egészséges embernél nem lett volna annyira veszélyes, de itt ez átlótt lábszáron nagyon bonyadalmas, a legrosszabb azonban az erős zúzódás volt a homlokon. Az eszméletlen állapot sokáig tartott, nagy fáradságra végül sikerült. Vilmos kinyitotta szemeit, gyenge hangon sutogott: «Nagyon szédülök, nagyon szédülök.»

— Orvos ur, remélhetünk? — kérdé Leonora ki az ágy mellette állott.

— Mindaddig remélhetünk, míg az élet tart, kisasszony! Nem tudjuk, hogy vajjon agyvelő rázkódás nem történt-e, míg ezt nem tudjuk, semmi biztosat nem mondhatunk. Hideg borogatást parancsolt és megígérte, hogy estére ismét eljön.

— Orvos ur! — szolt Leonora mialatt a szobát elhagyta — nem lehetne máshelyre vinni.

— Kit? a beteget? Kisasszony! mit gondol? Teljes nyugalom csak teljes nyugalom nyújthat reményt a gyógyuláshoz.

Lassankint egészen magához jött, körültekintett, mikor Leonorát meglátta gyöngye mosolygályig szolt:

— Így szokott az lenni, ha szerencsétlen ember utazni megy.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK

A görög kath autonomia.

Budapest, június 12. (Saját tud. táv.) A magyarországi gör. kath. románok mozgalmat indítottak a független autonomikus görög kath. egyházi szervezésére,

A románság mozgóató eleme június 24-én Kolozváron nagy gyűlést hívott össze, melyen kifejtik a románok állásfoglalását az autonomiai kongressussal szemben.

Visszavont meghívás.

Budapest, június 12. (Saját tud. táv.) A német gazdák berlini országos szövetekezte a napokban tartandó gyűlésre meghívta a magyar gazdák orsz. egyesületét is.

Most az utolsó pillanatban az egyesület elnökét gróf Károlyi Sándort értesítik Berlinből, hogy tekintettel a közelmúlt napok ese-

ményeire (Vigszínház) a német gazdák szövetekezte nem áll jót érte, hogy a magyarok Berlinben esetleg kedvezőtlen fogadtatásban részesülnek.

Pulszky állapota.

Budapest, jun. 12. (Saját tud. távirata.) Az annak idején nagy port vert Pulszky-ügy lassan, de biztosan halad az elenyészsés lejtőjén. A mi az ügyben legfőbb, hogy örült-e hát a híres képvisárló viveur, vagy nem, még ma sincsen eldöntve az igazságügyi orvosi tanácsban.

Szerbek a patriarcha ellen.

Ujvidék, június 12. (Saját tud. távirata.) Az ujvidéki szerbegyházi kyngressusi választásokon mind radikálisokat akarnak választani ezzel akarják ölidézni Brankovics patriarcha bukását.

Hideg fürdő.

Budapest, jun. 12. (Saj. tud. táv.) A lánchidő csavargözös állomásánál tegnap este Szabó Mihály hajóslegény a hajó kikötésénél a Dunába esett, de mindjárt kifogták.

Baleset építés közben.

Budapest, jun. 12. (Saját tud. távirata.) Halálos szerencsétlenség történt tegnap este egy István uton épülő háznál, a melyet a gondatlan felügyelet idézett elő. Az István-ut 3. sz. telkén építenek most házat s mint ujabban szokásos — a munkások éjjel is dolgoztak. Tegnap este 15 munkás dolgozott ott Dreicker Antal pallér felügyelete alatt s a ház alapját ásták. Ugy azután a telek egyik oldalán, a hol két munkás Szirota Márton 36 éves és Jancsinka Ádám 30 éves napszámosok ásták a földet, a föld rájuk omlott és eltemette őket. Jancsinka könnyebb zuzódásokat szenvedett, Szirota azonban már halott volt. A vizsgálat megállapította, hogy Dreicker Antal pécsi szül. 33 éves pallér gondatlansága idézte elő.

Faure utja.

London, jun. 12. (Saj. tud. táv.) A Times párisi levelezője bizonyosra veszi, hogy Faure elnök Hanotaux külügyminiszterrel fog július végén oroszországi útjára indulni. Az említett tudósítás még azt is tudni véli, hogy akkor azután a szövetségi szerződést egyrészt az orosz czár és Muraview gróf, másrésztől Faure elnök és Hanotaux k. ügyminiszter végérvényesen alá fogják írni.

Gyűlés a pinczében.

Budapest, jun. 12. (Saj. tud. táv.) A máv. altisztek egy része tegnap este a nyugati pályaudvar egyik pinczéjében gyűlést tartottak, melyen helyzetükről tanácskoztak. A gyűlés teljes rendben folyt le.

A béke feltételek.

Budapest, június 12. (Saját tud. táv.) Mint a »Daily Chronicle« értesült, a hatalmak a portát a következő békefeltételekre szölitják fel: Törökország kap 1.600.000 font hadi sarcozt, Thessalia idei termését s a hatalmak a határ kiigazításra bizottságot küldenek ki.

Török hadiszervezkedés.

Konstantinápoly, jun. 12. (Saj. tud. táv.) A Róma nevű betegszállító hajó 256 sebesülttel Volóbból ide érkezett. Eddig összesen 89.974 embert és 14.195 lovat szállítottak a második mozgósításból. Drinápolyból ma a 14. sz. katonai vonatot indították utnak. Ama 3 uj hadosztályhoz szükséges csapatlétszám, melyek alakítását Thessalia részére korábban elhatározták, teljes. A további csapatszállításokat Salonikiben tartalékcsoport alakítására togják felhasználni.

Dr. Major Ferencz itthon.

Budapest, június 12. (Sajáttud. táv.) Dr. Major Ferencz orvos, ki szolgálatait a háboru tartamára a görög kormánynak ajánlotta fel, tegnap este haza érkezett. Athénből a legnagyobb óvácziókkal bocsájtották utnak.

Nagy szerencsétlenség a bányában.

London, június 12. (Saj. tud. táv.) A macstegei aknában a gép rossz kezelése következtében egy szállító kosár 10 emberrel a mélységbe zuhant. Mind a 10 borzasztó sérüléseket szenvedett és szörnyet halt.

Leleplezett összeesküvés.

London, június 11. (Saj. tud. táv.) Az R. Ű. jelenti Söulból, hogy ott igen sok elfogatás történt. Állítólag cselszövények készülnek, melyek a királyt arra akarják bírni, hogy atyját régensnek nevezze ki és úgy az orosz, mint a japáni pártot nélkülözze.

Összeütközés az afgán határon.

London, június 11. (Saj. tud. táv.) Simplából jelentik: Egy 300 főből álló indiai csapatot, mely két ágyúval is volt ellátva és Gee angol politikai megbízott kíséretét képezte, a Tochi völgyében az afgán határ közelében mialatt déli pihenőjét tartotta, a Malik törzshöz tartozó benszülöttek áruló módon megtámadták. Az ellenség tulnyomó számmal lépett fel és több mértföldnyi távolságra üldözte az indiai csapatokat, melyek a Sikhs és Pendsab ezredek legénységét képezték. A csata alatt 3 angol tiszt, köztük egy ezredes és huszonöt katona megöletett, ugyan annyi pedig megsebesült. A tisztek sebei veszélyesek. A megrohanás Marza helység közelében történt.

KÖZGAZDASÁG.**Előadás a „Slöjd“-ről.**

— Guttenberg Pál Nagyváradon. —

A »Kereskedelmi Csarnok« nagytermében igen nagy közönség előtt tartotta meg tegnap délelőtt 11 órakor előadását Guttenberg Pál, a budapesti országos kézimunkára nevelő intézet igazgatója, a »Slöjd«-ről. A közönség legnagyobb részét iparosokból és azok családjaikból állott, kik csaknem a terem felét foglalták el, de nem hiányzottak társadalmunk képviselői sem. Ott voltak a többek közt:

Sipos Orbán, kir. tanfelügyelő, Rácz Mihály városi főjegyző, Jánossy Károly, Dr. Imrik Péter, Dr. Hoványi Gyula, Léway Zsigmond, Dr. Berlovits Ferencz, Auspitz Adolf, Bertsey György, Reismann Mór, Ragány János, Dr. Grósz Albert, Dr. Tóth Mihály, Janky Antal, Szűcs Izsó, Dr. Gyémánt Jenő, a Ritók család, a tanítói kar számos tagja, a Dudinszky féle nőipariskola növendékei, szmos joghallgató és kereskedelmi akadémiai tanuló stb.

Ami az előadást illeti, sajnosan kellett tapasztalunk, hogy ilyen fontos tárgy egy óra keretén belül mint a mennyi ideig a tegnapi beszéd tartott, nem fejthető ki annyira, mint a mennyire azt kellene egy legnagyobb részben olyan emberekből álló közönség előtt, mely életében ekkor hallott először a »Slöjd«-ről. És ebben Guttenberg azért hibázott, mert oly terjedelmes bevezetést csinált, hogy mikor előadása tulajdonképeni tárgyára került a sor már alig volt ideje nézetét kifejezni.

Guttenberg abból indult ki, hogy a mai kor csak azzal neveli az embert, hogy művelt legyen, de az egészségre, közügyességre, bátorság fejlesztésére semmi gondot nem fordítanak. Ez különben igen régi keletű dolog, mely már a

középkortól datálódik, midőn más iskolák nem léteztek mint az egyetemek, melyek csak az egyházi és politikai pályákra készülöket nevelték vagy legfelyebb a tudósokat. Az iparos osztály nevelésére pedig épen semmi gondot nem fordítottak.

Hogy ez a régi nevelési rendszer megtört, az a francia forradalomnak s az amerikai egyesült államok szabadságharcának köszönhető, melyek új eszméket dobtak a felszínre mint annyi más intézményt a népnevelést is átalakították. De még más országokban ez az új rendszer már csaknem egy évszázad óta áll fent nálunk alig 30. 40 év óta kezdenek gondot fordítani a parktikus nevelésre is.

A híres angol bölcész Herbert Spencer szerint: Nevelni annyit tesz mint megtanítani, hogy kell élni. Ez a nevelés azonban az egész nemzetre értendő, mert egyes emberek parktikus nevelése még nem mozdítja elő az egész ország haladását.

Ezt a parktikus nevelést a nyugati művelt államok különféle módon fogták fel. Így az angoloknál kevés suly van fektetve a szellemi tanulásra. De annál több a test edzésére és a sportokra ennek meg is van az az előnye hogy a világ legegészségesebb ifjai az angolok de részint az iskolák csaknem a legrosszabbak.

Franciaország ellenben arányosan akarja beosztani a testi és szellemi nevelést.

Guttenberg ezután rátért azokra az eszmékre, melyeket lapunk tegnapi számában bővebben kifejtettünk. Különösen a földmívelést és kertészetet illetőleg utalt Franciaországra, hol az összes fölterületnek 7/10-ed része 5—6 millió ember birtokát képezi s azért is műveli a francia sokkal intenzívebb módon földjét. Magyarországon 8 millió ember él földmívelésből, mégis a kertészetet, földmívelést stb. alig tanítják valamely iskolában. Ezért a nevelést lokalizálni kellene, azaz egyes vidékek természetének megfelelőleg más és más művelési ágra kellene a fősulyt fektetni,

Jóllehet nálunk a lakosság fele a földmívelésből él, mégsem törődik e kérdésekkel senki, minek az az eredménye, hogy a városi proletárság száma egyre gyarapszik, a földmívelők pedig egyre fogy. Főkép Angliában észlelhető az utóbbi körülmény hol 25 év előtt még 1 1/2 millió földmívelő volt s ma már csak 610.000 van. Angolországban ezt a nagy sport szeretet idézte elő, hol most a földeket lapdázó helyeknek, parkoknak, legelőknak, használják, hol kifésült báránnyok és tehének legelésznek, melyeket a gazdag angol földbirtokos csak azért tart, hogy szép tájképet élvezhessen kasztyéla ablakából, (Élénk derűtség). Angliában ennek azonban meg van az az ellenszere hogy ott a földmívelők gyármunkásokká, angol gyármunkásokká lesznek tehát erejük nem fecsérlődik el, csak más alakban gyarapítja a nemzeti vagyont. — Nálunk ellenben a tönkrement földmívelő csak naplopó proletár, legfeljebb utcaseprő lesz.

A föld nagymérvű kihasználására szép példát nyújt a kis Hollandia, mely kertészetéből 25—30-szor nagyobb összeget vesz be, mintha csak buzát termelne.

Magyarországon csak egyetlen egy kertészeti szakiskola van, a »Gellérthegyi kertészet« mely azonban nagyon kevés tanulót nevel évente, ilyen iskolát még vagy ötvenet kellene nálunk felállítani.

Guttenberg összehasonlításokat tett ezután a régi és a mostani kor, továbbá, a nyugati nemzetek és a magyarok közt s érdekes előadását azzal fejezte be, azon óhajást hangoztatta miszerint kívánná, hogy nálunk is mielőbb megtörténjen az a haladás a kézimunka és kertészet tanítására nézve, mint a külföldön. — végül megígérte, hogy még egyszer eljön Nagyváradra a mostan előadottakat bővebben kifejteni.

A nagyszámu hallgatóság élénk éljenzéssel fogadta a 12 óra után végett érő előadást!

A nagyváradai országos vásár. Az urnapi országos vásár Nagyváradon a következő napokon fog megtartatni. Június 25.—26. péntek és szombat, sertés és juh vásár. 27.—28.—29. vasárnap, hétfő és kedd. termény, barom és ló,

* Tudomásunk szerini van Budapest mellett Ist-vántelken is ilyen szakiskola. Szerk.

továbbá jun. 30. jul. 1.—2. vasárnap, hétfő, kedd, szerda, csütörtök és péntek, kézmű-ipar és általános vásár.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1897. június 12-én.

Magyar aranyjárdék 4%	—	—	—	123.—
Magyar koronajárdék	—	—	—	99.70
Magyar vasúti kölesön aranyban 4 1/2%	—	—	—	123.—
Magyar vasúti kölesön ezüstben 2 1/2%	—	—	—	101.50
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	—	—	—	120.50
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	—	—	—	97.50
Italmérsi jog megváltási kötvény	—	—	—	100.75
Porvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	—	—	—	97.75
Magyar nyeresemény sorsjegy-kölesön	—	—	—	154.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölesön	—	—	—	101.75
Osztrák járdék papírban	—	—	—	123.—
Osztrák járdék ezüstben	—	—	—	100.75
Osztrák járdék aranyban	—	—	—	145.50
Osztrák korona járdék	—	—	—	102.—
1860. osztrák államsorsjegyek	—	—	—	102.—
Osztrák magyar bankrészevény	—	—	—	123.—
Magyar hitelbank részevény	—	—	—	100.75
Osztrák hitelintézeti részevény	—	—	—	145.50
Osztrák-magyar államvasúti részevény	—	—	—	958.—
20 frakos arany (Napoleonador)	—	—	—	402.—
Német birodalmi márka	—	—	—	366.60
Lor.dori vista	—	—	—	355.—
Páris vista	—	—	—	952.—
20 márkás arany	—	—	—	58.60

SZERKESZTŐI POSTA.

Vidéki levelezőiknek. Felkérjük vidéki levelezőinket, hogy az aratás közeledtével a vetések állásáról és minőségéről, főképen pedig a netán előfordult szocziálista mozgalmakról lapunkat értesíteni sziveskedjenek. Fontosabb eseteket kérjük express-levélben vagy sürgönyileg tudatni. Felmerült kiadásait a legnagyobb készséggel megtérítjük.

K. J. Mai tárczánk aktualis dologra lévén lefoglalva, jövő héten adunk választ beküldött tárczáját illetőleg.

NAGYVÁRADI SZINKÖR.

K é t e l ő a d á s .

Bérletszünet.

Bérletszünet.

Nagyvárad, 1897. évi június 13-án,
az arad-nagyváradai színtársulat által.

Délután fél 4 órakor, félhelyárakkal:

EGY KATONA TÖRTÉNETE.

Dráma 5 felvonásban

Kezdeté délután 4 órakor, vége 6-kor.

Bérlet 41-ik szám.

Bérlet 41-ik szám.

Páratlan.

Páratlan.

1000 frt pályadíjjal kitüntetett népszínmű, a budapesti népszínház óriási sikert ért ujdonsága.

Harmadszor:

Este fél 8 órakor rendes helyárakkal:

A GYIMESI VADVIRÁG.

Népszínmű 3 felvonásban.

Kezdeté fél 8, vége 10 órakor.

Holnap, hétfőn bérletfolyamban, itt először

A nemzeti színház nagy sikert ért ujdonsága:

A becsületbiró.

Színmű.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Két tanonecz

felvétetik Moskovits Farkas és Társa bórkereskedésében (Nagyteleki-utcza, a Nagyvárad Takarékpénztár épület mellett) csakis jó családból való fiuk pályázhatnak.

Keresztény vallásuak előnybes részesülnek.

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy eddig a Kossuth-utcán **Tóth és Tonk** cég alatt fennállott butor-üzletet eladtuk és ezzel a társviszony is megszűnt köztünk és így eddig is nevem alatt létezett a mai kornak teljesen minden igényét kielégítő **asztalos-üzletemre** bátorodom figyelmét felhívni és kérem t. megrendelőim bizalmát ép úgy mint eddig, ezutánra irányomban gyakorolni.

Tisztelettel

Tóth József,

asztalos, Kisfürdő-utca.

185 2-3

Meghívás.

A „Biharmegyei korona takaré- és hitel-szövetkezet” alakuló közgyűlését

Nagyváradon, a Biharmegyei takarékpénztár üzlethelyiségében
1897. évi június hó 19-én délután 3 órakor
fogja megtartani, melyre a jegyzést tevő tagok tisztelettel meghívatalnak.
Nagyvárad, 1897. június hó 10-én.

Az alapítók.**Hölgyek figyelmébe!!**

Markovits Mór parti-áruháza Kert-utcán.

Végladást nem rendezek

azért az összes raktáron levő divat és vászon cikkeket bármilyen árakban elárusítom a meddig a készlet tart. E ritka alkalmat a nagyérdemű hölgyközönség figyelmébe ajánlva maradtam kiváló tisztelettel.

Markovits Mór,

parti-áru kereskedő.

Richter József Horgony-Pain-Expeller
Liniment. Capsici comp.

Ezen hírneves házszer ellenállt az idő megpróbáltatásának, mert már több mint 27 év óta megbízható, fájdalomcsillapító bedörzsölésként alkalmaztatják köszvénynél, csúsznál, tagzsugattásnál és meghűléseknel és az orvosok által bedörzsölésekre is mindig gyakrabban rendeltek. A valódi Horgony-Pain-Expeller, gyártója Horgony-Liniment elnevezés alatt, nem titkos szer, hanem igazi népszerű házszer, melynek egy háztartásban sem kellene hiányoznia. 40 kr., 70 kr. és 1 ft. üvegenként árban majdnem minden országban készíthető; van; főraktár: Török József gyógyszerésznél Budapesten. Bevásárlás alkalmával igen óvatossá legyünk, mert több kisboltban is vanat van forgalomban. Ki nem akar megkárosodni, az minden egyes üveget „Horgony” védjegy és Richter cégjegyzék mellett mint nem valódit utasssa vissza. RICHTER F. AD. és társa. és kir. udvari székfű. RUDOLFSBAD.

Egyházi és egyleti zászlók.

Kitüntetve:

Szeged 1876. — Székesfehérvár 1879.

Kitüntetve:

Deés 1879. — Budapest 1885. 1896.

Magyarország legrégebbi egyházi szerek és zászlók gyára

OBERBAUER ALAJOS utóda,

József főherceg és Klotild főhercegné asszony ö császár és királyi fenségeinek udvari szállítója

BUDAPEST, IV. ker., Váci-utca 14-ik szám. — Alapított 1863-ik évben.

Elismert megbízhatóság, pontos és szolid kiszolgálás.

Ajánlom dúsan felszerelt

egyházak és kápolnák berendezéséhez szükséges

tárgyaimat a legjutányosabb áron, a lehető legszebb kivitelben, nevezetesen:

MISERUHÁKAT,*Pluviale, Dalmatika és Ornatusokat. — Egyházi és tarsulati lobogók.*

Tűzoltók, iskolásgyermek, Mária-társulati, ipartársulati, dalegyleti és temetkezési egyleti zászlókat.

Szent szobrokat, csillárokat, ciborium és kelyheket. Fali és oltárgyertyatartók és oltárlámpákat.

Monstranciák, stációképek, oltárok, úr-koporsókat stb. stb.

Régi ruhák javítását, valamint kelyhek, ciborium, monstrancia, oltárlámpák és oltárgyertyatartók megezüstözését vagy meg-aranyozását elvállalom és olcsón készítem el.

Nagy választék arany-, ezüst- és selyemhímzésekben, valamint himzett egyházi ruhákban.

Képes árjegyzéket és költségvetést kívánatra bérmentve küldök. (212) 37-52

Műhímezés.

Szent László könyvnyomda r. t.

Nagyvárad, Apáczá-utca 3. szám.

Dusan berendezett könyvnyomdánk *jutányos árak mellett* elvállal és készít *izléses kivitelben*

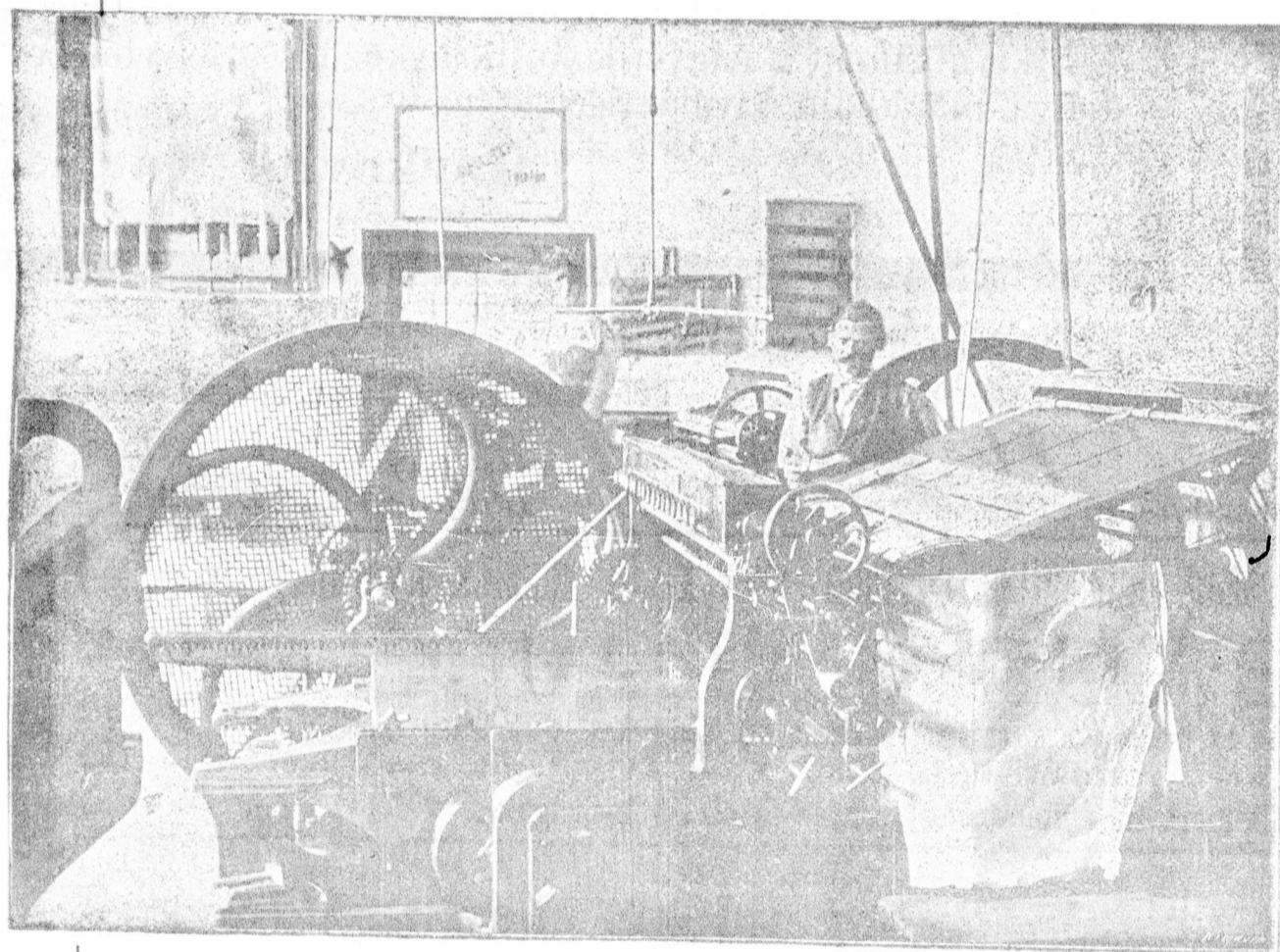
— szinnyomással —

mindennemű

NYOMDAI MUNKÁKAT

tetszés szerinti szöveggel

— olcsóbban mint bárhol. —

Nyomdai gépterem.

Műintézetünket rövid fennállása óta azon megtisztelő kitüntetés érte, hogy országos hírnevű emberek meglátogatták. Nagyszabásu kiadványainkról elismerőleg nyilatkoztak. Több nagy mű került ki nyomdánkából, melyek országos hírnevű szakértők által megbíráltattak, ezen urak kifejezést adva annak, hogy a vidéki nyomda-iparnak becsületet vivott ki czélszerűen berendezett **könyvnyomdánk**. Nem kiméltünk áldozatot s joggal elmondhatjuk: ilyen berendezett nyomdával nem dicsekedhetik a vidék.

Legkitünőbb szerkezetű **gyorssajtók**, melyek gázmotórikus hajtással vannak felszerelve.

Betű többféle válfaja található, melyekről mintakönyvvel készséggel szolgálunk t. megrendelőinknek.

Kiváló tisztelettel

az üzletvezetőség.

MŰVEK,
FOLYÓIRATOK,
HIRLAPOK,
VONALZATOK,
GAZDASÁGI
NYOMTATVÁNYOK,
EGYHÁZI,
KÖZSÉGI
ÉS EGYEB
HIVATALOS
NYOMTATVÁNYOK,
KÖRLEVELEK,
LEVÉLBORITEKOK,
LEVÉLFEJEK,
SZÁMLÁK,
BALI MEGHÍVÓK,
TÁNCZRENDEK, ÉTLAPOK,
NAPTÁRAK,
PALACZKFELIRATOK,
NÉVJEGYEK,
GYÁSZLAPOK,
STB. A
NYOMDAI SZAKBA
VÁGO
NYOMTATVÁNYOK
KÉSZÍTÉSE.